

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra Sociální patologie a sociologie

Podmínky a úroveň přístupu ze strany Policie ČR k oběťm trestných činů

Bakalářská práce

Autor:	Michaela Hladíková
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert
Oponent práce:	Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Zadání bakalářské práce

Autor:	Michaela Hladíková
Studium:	P16P0697
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Podmínky a úroveň přístupu ze strany Policie ČR k oběťm trestných činů
Název bakalářské práce AJ:	Conditions and approach of the Police of the Czech Republic to victims of crimes

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá podmínkami a přístupy ze strany Policie ČR k oběťm trestných činů. Popisuje práci policistů ČR a rizika, která jsou s ní spojena. Kromě toho také popisuje oběť trestného činu a proces viktimizace. Kvalitativní výzkumné šetření je provedeno rozhovory s pracovníky Policie ČR. Cílem práce je zjistit, jak Policie ČR pracuje v problematice práce s oběťm trestných činů. Dále zkoumá jestli jsou policisti seznámeni s teorií etického chování k oběťm trestných činů.

BAŠTECKÁ, Bohumila a Jan MACH. Klinická psychologie. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0617-0 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-73-3 ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Krize a krizová intervence. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0 VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie oběťm trestných činů. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8

Garantující pracoviště:	Katedra sociální patologie a sociologie, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert
Oponent:	Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Datum zadání závěrečné práce: 22.1.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Michaela Hladíková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Hubertovi za podporu, vlídný, přátelský a trpělivý přístup, a především za odborné vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat osloveným respondentům, za poskytnutí informací. Poděkování patří také mé rodině a nejbližším za jejich podporu během studia a psaní bakalářské práce.

Anotace

HLADÍKOVÁ, Michaela. *Podmínky a úroveň přístupu ze strany Policie ČR k oběťm trestných činů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 45 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce „Podmínky a úroveň přístupu ze strany Policie ČR k oběťm trestných činů“ se zabývá oběť trestného činu a přibližuje práci policistů. Cílem celé práce je zjistit, jak policisté jednají v problematice s oběť trestných činů. V teoretické části jsou kapitoly věnované především oběťm trestných činů, které se zaměřují na vymezení pojmů, proces viktimizace a samotnou viktimologii. Nedílnou součástí této práce jsou možnosti, jakým způsobem lze obětem trestných činů pomoci. Dále popisuje proces prožívání újmy či viktimologickou prevenci. Kvalitativní výzkumné šetření je provedeno pomocí rozhovorů s pracovníky Policie ČR, kde je zkoumáno, zda jsou policisté seznámeni s teorií etického chování k obětem trestných činů.

Klíčová slova: viktimologie, viktimizace, oběť trestného činu, prevence, Policie ČR

Annotation

HLADÍKOVÁ, Michaela. *Conditions and approach of the Police of the Czech Republic to victims of crimes*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 45 pp. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor Degree Thesis „Conditions and approach of the Police of the Czech Republic to victims of crimes“ is focused on victims of crimes and approaches work of policemen. The point of this thesis is to try figure out how do policemen deal in matters of victims of crimes. In theoretical part there are chapters dedicated to victims of crimes. Those parts are focused on definitions, process of victimization and victimology itself. Essential for this thesis are options how to help victims of crime. Next there is a description of process of experiencing harm as well as prevention of victimization. High quality research is accomplished by interviewing employees of Police of the Czech Republic. In interviews we are focusing if policemen are familiar with theory of ethical behavior to victims of crime.

Key words: Victimology, victimization, victim of crime, prevention, Police of Czech Republic

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne

Michaela Hladíková

Obsah

Úvod.....	10
1 Forezní psychologie.....	11
2 Kriminologie.....	12
3 Viktimologie.....	14
3.1 Oběť trestného činu.....	15
3.2 Typologie obětí TČ.....	18
3.3 Historie a vývoj viktimologie.....	19
3.4 Viktimnost.....	20
3.5 Viktimizace.....	22
3.6 Prožívání újmy a dopad trestného činu na oběť.....	27
3.7 Pozůstalí.....	29
3.8 Posttraumatická stresová porucha.....	30
3.9 Viktimologická prevence.....	31
4 Policie České republiky.....	35
4.1 Práce Policie ČR.....	36
4.2 Přístup Policie ČR k obětem trestných činů.....	37
4.3 Pomoc obětem trestných činů.....	37
4.4 Přehled statistik.....	40
5 Výzkumné šetření.....	41
5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	41
5.2 Výzkumná metoda a respondenti.....	43
5.3 Výsledky výzkumného šetření.....	44
5.3.1 Výzkumná otázka I.....	44
5.3.2 Výzkumná otázka II.....	47
5.3.3 Výzkumná otázka III.....	49
5.3.4 Výzkumná otázka IV.....	51

5.4 Závěr výsledků výzkumného šetření.....	53
Závěr	54
Seznam použitých zdrojů:.....	55
Seznam tabulek	60
Seznam příloh	61
Příloha A: rozhovor	61

Úvod

V dnešní době je pro člověka mnohem snadnější stát se obětí trestného činu, ať už se odehrává na ulici nebo v prostředí sociálních sítí. Nebezpečí na nás číhají na každém rohu a nikdo nikdy nemůže s jistotou říct „tohle se mi v životě nemůže stát“. Opak je ale pravdou. Člověk se během jediné minuty může stát jak obětí trestného činu krádeže, tak trestného činu znásilnění, či dokonce obětí dopravní nehody. V tomto okamžiku je na službě Policie České republiky, aby zasáhla a poskytla oběti trestného činu potřebnou pomoc.

Ještě před několika lety byl předmětem zájmů pachatel a výše trestu, který by se mu měl uložit. Vlastně i v dnešní společnosti je stále více diskutované téma pachatelů trestných činů. Oběť bývá velmi často ve svých potřebách opomíjená. Proto Policie České republiky vytvořila systém pomoci obětem trestných činů. Má za úkol soustředit se na pomoc a podporu obětí bezprostředně po trestném činu. V mnoha odborných literaturách se uvádí, jaký může mít trestný čin dopad na oběť. Jak po majetkové stránce, tak hůře, po psychické. Od vydání závazného pokynu policejního prezidenta, který je v platnosti od roku 2010, se toho mnoho změnilo. Vznikl systém krizové intervence, jenž má za úkol zmírnit u obětí vzniklé újmy a nabídnout pomoc při vyrovnávání se s trestným činem. V tomto ohledu tak Policie České republiky předběhla zákon o obětech trestných činů, který vznikl až o několik let později. Téma práce „Podmínky a úroveň přístupu ze strany Policie ČR k obětem trestných činů“ jsem si vybrala z toho důvodu, abych poukázala na to, jak se tento zákon uplatňuje v praxi.

V první a druhé kapitole je obecně uvedena forenzní psychologie a kriminologie, což představuje teoretický základ pro vědu zabývající se obětí trestného činu. Třetí kapitola se přesouvá k viktimologii. V rámci této kapitoly jsou uvedeny pojmy viktimnost, viktimizace, oběť trestného činu a pozůstalí. Přehledně uvádí typologii obětí a historii viktimologie. Popisuje způsob prožívání vzniklé újmy a dopadu trestného činu. Nezapomíná také na pojem posttraumatické stresové poruchy či viktimologické prevence. Čtvrtá kapitola přechází k Policii České republiky, její práci a přístupu v rámci obětí trestných činů. Popisuje nabízené formy pomoci obětem a stručný přehled statistik. V kapitole pět se výzkumná část pomocí rozhovorů s policisty zabývá otázkou „*Jak Policie ČR funguje v případě obětí trestných činů?*“.

1 Forezní psychologie

Vznik forezní psychologie v českých zemích popisuje ve své knize Matoušková. Jako samostatná věda začala vznikat koncem 18. století, kdy se poprvé objevovala díla, která pojednávala o této problematice. K rozvoji forezní psychologie přispěla významná událost založení Kriminologického institutu v Grazu v roce 1812, který se zabýval rozvojem teorie, výzkumem kriminality a využitím v praxi. Forezní psychologie se v průběhu 19. století začínala ve větší míře využívat v policejní a soudní praxi (Matoušková, 2013, s. 233).

Jedná se o aplikovanou psychologickou disciplínu, která se dle Čírtkové zabývá chováním a prožíváním lidí v situacích regulovaných trestním právem. Za prvé úzce souvisí s psychologíí jako vědním oborem. Za druhé forezní psychologie zkoumá psychologickou problematiku v právně závažných situacích. Snaží se zjistit, jak probíhá duševní dění člověka, pokud se ocitne v životní situaci, která je ovlivněná právem. Zabývá se různými problémy, které jsou předmětem zkoumání i v jiných psychologických odvětvích, jako např. v psychologii obecné, osobnosti nebo sociální. Poznatky z těchto oblastí využívá a zjišťuje, jakou podobu nabývají tyto jevy u lidí, kteří se právu podvolují, nebo kteří právo prosazují (Čírtková, 2013, s.9–13). Forezní psychologii uvádí Netík a kol. jako aplikovanou disciplínu v oblasti práva, která čerpá své poznatky především z psychologie osobnosti, klinické a sociální psychologie, psychopatologie, kriminologie a sociologie (Netík a kol., 1997, s. 1).

Čírtková ve své knize uvádí několik možných členění forezní psychologie dle různých psychologů. Vychází z členění českého psychologa J. Čepeláka, který schematicky popsal fáze právního řešení kriminálního činu – od podezření přes fáze obvinění, obžalování až po soudní rozsudek a odpykání trestu. Podle fází a míry aplikace práva rozlišujeme oblasti forezní psychologie. První z nich je kriminalistická psychologie, dále soudní psychologie v užším slova smyslu, penitenciární a postpenitenciární psychologie a poslední kriminologická psychologie (Čírtková, 2013, s. 19–20).

Předmětem našeho zájmu bude především kriminologická psychologie. Podle Netíka a kol. se kriminologická psychologie podílí na teorii kriminálního chování a aplikuje psychologické poznatky v kriminologii. Zabývá se především osobností pachatele, její strukturou, dynamikou a vývojovými zvláštnostmi. Zaměřuje se také na poznání interakce mezi pachatelem a obětí, chronické neboli mnohonásobné oběti,

a podílí se na rozvoji viktimologie. Významná je i role oběti v motivační struktuře chování pachatele. Předmětem zkoumání kriminologické psychologie není pouze samotný pachatel a oběť, ale také sociálně patologické jevy, které souvisejí s trestnou činností. Výsledky kriminologické psychologie přispívají k činnosti prevence kriminality a pomáhají utvářet trestní politiku (Netík a kol., 1997, s. 49–50). Kriminologickou psychologii doplňuje Čírtková o psychologické aspekty viktimologie, což představuje podíl oběti na vzniku trestního činu a jedná se o tzv. viktimogenní faktory. Zahrnuje také fáze viktimizace, kterými se rozumí různá stadia poškozování oběti (Čírtková, 2013, s 22).

2 Kriminologie

O kriminologii pojednává Svatoš jako o vědním oboru zabývající se kriminalitou. Pojem se skládá z latinského slova *crimen* – zločin a řeckého slova *logos* – věda. Jedná se tedy o vědu o zločinu (Svatoš, 2012, s. 15).

Vznik kriminologie popisuje Kuchta a kol. následovně. Označují francouzského antropologa P. Topinarda (1830–1911) za člověka, který jako první použil tento termín již v roce 1879. Za faktického zakladatele kriminologického myšlení je považován italský právník C. Beccaria (1738–1794), přestože ve svých pracích nikdy nepoužil pojem kriminologie. Jeho dílo „O zločinech a trestech“ představovalo kritiku tehdejšího trestního zákonodárství a soudnictví. Následkem bylo urychlení a pozitivní ovlivnění trestněprávní reformy v Evropě. Ovšem za první písemné doložení tohoto pojmu můžeme označit dílo „Criminologia“ italského právníka R. Garofala (1851–1934) (Kuchta a kol., 1999, s. 5). O rozvoji a vzniku kriminologického odvětví ve forenzní psychologii píše ve své knize Čírtková, které se odehrálo ve druhé polovině 19. století. Kriminalistické otázky jsou potlačeny a do popředí se dostává kriminálně antropologická škola, která je založena italským lékařem C. Lombrosem (1835–1909). Jeho hlavním tématem je zkoumání zvláštností zločince, popis jeho osobnosti a vytváří **teorii rozeného zločince** (Čírtková, 2013, 28–29).

O kriminologii pojednává a zároveň kriminologii definuje mnoho autorů. Díky tomu lze říci, že je velmi obtížné vybrat pouze jednu definici. Autoři se vzájemně doplňují a společně vytvářejí lepší vhled do problematiky. Pro představení kriminologie jsem zvolila definice dle následujících autorů.

Autoři Novotný, Zapletal a kol. uvádějí kriminologii jako **vědu multidisciplinární**, která se vyskytuje na pomezí několika vědních disciplín. Zároveň definují kriminologii jako vědu o kriminalitě neboli zločinnosti, o jejích pachatelích, obětech a její kontrole (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 15–16). Válková, Kuchta a kol. se zaměřují na kriminologii jako na **společenskovědní disciplínu**, která se zabývá nejen jednotlivci jako je pachatel či oběť, ale také společností. Předmětem zájmu je společnost jako celek i jednotlivé sociální skupiny. Jedná se o samostatnou a interdisciplinární vědu pojednávající o kriminalitě, jejích příčinách, projevech a latenci. Zkoumá pachatele, oběti a vzájemný vztah mezi nimi. Dále sankční systémy, jejich účinnost, formální sociální kontrolu zahrnující trestní justici a neformální sociální kontrolu probíhající prostřednictvím rodiny, školy apod. Nedílnou součástí je dle autorů i charakteristika kriminologie jako **vědy empirické**. S kriminologií úzce souvisí mnoho dalších vědních oborů. Poznatky čerpá a přejímá především ze sociologie, soudního lékařství, forenzní psychiatrie a psychologie, klinické a vývojové psychologie a pedagogiky (Válková, Kuchta a kol. 2012, s. 1–7).

Kriminální vědy ve své publikaci Novotný, Zapletal a kol. rozdělují do čtyř skupin, kde je každá z nich vyznačována z jiného hlediska, jinými úkoly a odlišnými metodami. Jedná se o vědu kriminologie, trestněprávní vědu, kriminalistiku a kriminální politiku v užším a širším smyslu. Kriminologie a **trestněprávní věda** se společně zabývají otázkou kriminality a její kontrolou včetně trestněprávní kontroly. Trestněprávní nauka se na rozdíl od kriminologie zaměřuje na trestní právo hmotné a procesní. Kriminologie v oblasti trestního práva zkoumá, jak působí nejen trestní proces, ale také aplikované tresty a ochranná opatření. Pokud se jedná o **kriminalistiku**, vyznačuje se metodami odhalování a vyšetřování trestných činů. Kriminalistika zpracovává metody kriminalistické prevence a zaměřuje se na objasňování vzniku, získávání stop a informací o trestné činnosti. Jak už má **kriminální politika** v názvu, pojednává o kriminalitě jako o politickém problému a orientuje se na sociální kontrolu. V rámci kriminální politiky lze rozlišit pojetí v užším smyslu a v širším smyslu. Kriminální politika **v užším smyslu** představuje trestní politiku. Součástí je trestněprávní kontrola kriminality a její uspořádání do systému. Svoji pozornost soustřeďuje na problematiku kriminalizace a dekriminlizace. **V širším smyslu** představuje sociální kontrolu kriminality a zahrnuje společně s trestní politikou i sociální, školskou, mediální a hospodářskou politiku. Zaměřuje se na otázky ohledně drogové problematiky, nezaměstnanosti, neformální sociální kontroly atd. (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 26–29).

Pokud kriminalita představuje souhrn jednání, jak uvádí Novotný, Zapletal a kol., které vede k trestné činnosti a posuzuje ji trestní právo, jde o legální neboli juristické pojetí. Druhé tzv. sociologické pojetí pracuje s kriminalitou jako s chováním odchýleným či deviantním chováním. Předmětem zkoumání je popis kriminality, její struktura a formy kriminality. Pachatele trestného činu chápe kriminologie v širším pojetí než trestní právo, neboť zahrnuje osoby, které nejsou trestně odpovědné nebo osoby s nízkým věkem. Stejně jako pachatel, tak oběť trestného činu je neodmyslitelnou součástí kriminologie. Zahrnuje souhrn dispozic vedoucí člověka k tomu stát se obětí a proces přeměny, kdy výsledkem je oběť trestného činu. Kontrolu kriminality představuje stát a společnost, kdy společnými silami usilují o udržení kriminality na přijatelných hodnotách nebo se snaží o její omezování. Je vykonávána prostřednictvím represivních a preventivních strategií. Do oblasti kriminologie lze začlenit penologii, což je nauka o trestech zkoumající jejich výkon a účinky trestu (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 20–24). Penologii můžeme dle Raszkové a Hoferkové považovat i za samostatnou vědní disciplínu, která není součástí kriminologie a hovoříme tak o pojetí integrálním vycházející z trestněprávních věd (Raszková, Hoferková, 2018, s. 9).

Z uvedených definic vyplývá, že forenzní psychologie a kriminologie spolu úzce souvisí. Dle mého názoru lze tedy říci, že kriminologie představuje jakýsi teoretický základ pro forenzní psychologii. Především poznatky z oboru kriminologie o pachatelích a obětech trestných činů využívá forenzní psychologie v praxi ve spojitosti s trestním řízením.

3 Viktimologie

Na viktimologii z hlediska definice můžeme nahlížet z několika různých pohledů. Kaiser popisuje viktimologii jako vědu, která „zkoumá vztahy mezi pachatelem a obětí zločinu“ (Kaiser, 1994, s. 222). Podle autorů Válkové, Kuchty a kol. lze viktimologii chápat poněkud z širšího hlediska. Vychází z latinského slova *victima* – oběť a jedná se o vědu zabývající se obětí trestného činu. Charakterizuje oběť z biologického, psychologického a sociálního pohledu. Zahrnuje osobnost pachatele, neboť s obětí souvisí díky vztahové rovině, kterou mezi sebou vytvářejí. Bere v úvahu, jakou roli hraje oběť v průběhu vyšetřování a soudním procesu. Součástí viktimologie je proces viktimizace a způsob, jakým je poskytovaná pomoc obětem, včetně odškodnění

a rehabilitace. V neposlední řadě zahrnuje i ochranu případné oběti před kriminalitou neboli prevenci (Válková, Kuchta a kol., 2012, s. 171).

O viktimologii jako o relativně nové vědní disciplíně, která je naukou o obětech, píše Čírtková. Zaměřuje se na vědecké zkoumání obětí trestných činů, přesněji na změny v chování a prožívání, které nastaly v důsledku trestného činu. V souvislosti s pachatelem se zajímá, jakou roli má oběť v motivaci pachatele a v jaké míře se oběť podílí na průběhu trestného činu. Nedílnou součástí viktimologie jsou informace o bezpečném chování. Předmětem zkoumání jsou možnosti psychologické a právní pomoci obětem trestných činů (Čírtková, 2004, s. 111). Nauka o obětech trestných činů neboli viktimologie je podle Gřivny, Scheinosty a kol součástí kriminologie. Podílí se na rozvoji kriminologických znalostí při vzniku trestné činnosti a na prevenci kriminality. Hovoříme tak o užším pojetí viktimologie v rámci kriminologie. Pokud budeme hovořit o pojetí širším, lze brát v úvahu, že viktimologie představuje samostatnou sociální vědu. Bude se pak tedy zabývat oběťmi přírodních katastrof, rasového pronásledování nebo válek (Gřivna, Scheinost a kol., 2014, s. 113).

3.1 Oběť trestného činu

Oběť trestného činu lze vydefinovat z několika úhlů pohledu, tedy z kriminologického, kriminalistického a trestněprávního. Z **kriminologického pohledu** popisuje Zoubková a kol. oběť jako fyzickou osobou, které bylo trestným činem způsobeno zranění, smrt nebo byla osoba ohrožená na svém životě a zdraví. Dále fyzická osoba, která byla omezena na svých právech a svobodě. Za součást lze považovat škodu morální a škodu, jež byla způsobena na majetku osoby (Zoubková a kol., 2011, s. 123). Oběti v této souvislosti rozděluje Čírtková na přímé neboli primární oběti, což představuje přímé ublížení fyzické a psychické a materiální škodu. Dále oběti nepřímé (sekundární) představující blízké osoby jako je rodina nebo děti oběti (Čírtková, 2007, s. 11–12). Publikace Čírtkové uvádí pojem **ideální oběť**, který do viktimologie zavádí norský kriminolog Nils Christie. Vytvořil několik znaků, kterými by se ideální oběť měla vyznačovat. Jde především o nepoměr sil mezi obětí a pachatelem, kde oběť je prezentovaná jako výrazně slabší. Příkladem může být dítě, žena nebo senior. Pachatelem je cizí osoba, která nedisponuje žádným vztahem k oběti. Osobnost pachatele je chápána jako špatná, zlá a silná (Čírtková, 2014, s. 27–28). Z **pohledu kriminalistického** je oběť podle Musila a kol. vymezena v užším slova smyslu, neboť se vyskytuje pouze

u některých trestných činů spojených s majetkem osobní povahy. Obětí je výhradně konkrétní fyzická osoba, které byla způsobena újma na životě, cti, zdraví a majetku (Musil a kol., 2004a, s. 66).

Pokud budeme hovořit o oběti z **pohledu práva**, je vymezen podle zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (Zákon č. 45/2013 Sb.). Z obecného hlediska se zákon o obětech, jak uvádí Jelínek a kol., zabývá především tím, jaká má oběť trestného činu práva. V rámci těchto práv se soustřeďuje zejména na poskytování informací obětem. Dále věnuje pozornost odborné pomoci obsahující podmínky a dobu, po kterou je možné oběti poskytnout pomoc. Upravuje a koordinuje instituce, které mají povinnost poskytovat odbornou pomoc obětem. Součástí je i peněžité pomoc ze strany státu. Díky zákonu proběhla novela trestního řádu v oblasti práv poškozeného v trestním řízení. Pozornost, která je dnes věnována obětem trestných činů, byla v minulosti zastíněna pachatelem. Celkový zájem o oběť je rozšířen až od poloviny 20. století, kde se tímto tématem začínají zabývat mnohé mezinárodní instituce. V České republice byla právní ochrana oběti před vznikem zákona o obětech trestných činů rozmístěna do několika různých zákonů. Příkladem může být již zmíněná peněžité pomoc ze strany státu (Jelínek a kol., 2014, s. 11–14). Tuto pomoc obsahoval předešlý zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti (Zákon č. 209/1997 Sb.). Nejednotně umístěná byla i dle Jelínka a kol. péče o oběť a to např. v zákoně o Policii České republiky. Zásadním nedostatkem byl chybějící postup chování orgánů činných v trestním řízení vůči obětem a špatný způsob poskytování informací. Hlavním smyslem vzniku zákona o obětech, jak již vyplývá, bylo sjednocení a doplnění chybějících informací. Přispěl také k rozšíření práv a vylepšení odborné pomoci. Nejen, že zákon v celkovém závěru vyzdvihl problematiku oběti, a začal se jí více zajímat. Na druhou stranu se v zákoně objevily i některé nedostatky ve formě poskytování prvotních informací, přesněji v rámci špatného respektování individuálních potřeb oběti v daném okamžiku (Jelínek a kol., 2014, s. 14–15).

Za zásadní přínos vzniku zákona o obětech trestných činů považuje Jelínek a kol. jak celkové zlepšení postavení oběti (i vůči pachateli), tak v případě dodržování uvedených ustanovení ke snižování latence kriminality. Trestnou činnost v nejčastějších případech oznamují dle policejních statistik samotné oběti a mnohdy přispívají dopadení a odsouzení pachatele. U některých druhů trestných činů se latence vyskytuje ve větší míře, neboť mají samy oběti strach z toho, jakým stylem budou orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ) zacházet (např. sexuální trestné činy). Při ochraně oběti se snaží,

aby újma vzniklá bezprostředně po trestném činu neměla takový dopad, oběť se s ní vypořádala a nedocházelo k druhotné újmě neboli sekundární viktimizaci. Důležitým bodem je odlišovat osobu, která je poškozená, od oběti trestného činu, která se může vyskytovat ve vědních oborech kriminologie, viktimologie nebo kriminalistiky. Rozlišení těchto dvou pojmů je obtížné, protože osoba v procesním postavení může vystupovat buď jako oběť nebo jako poškozený (Jelínek a kol., 2014, s. 15–16).

Hovoříme-li o **oběti trestného činu** je vydefinována v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů jako „fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“ (Zákon o obětech trestných činů, §2 odst.2 zákona č. 45/2013 Sb.). Z definice zákona dle Jelínka a kol. vyplývá, že obětí se může stát pouze fyzická osoba, jelikož je schopná svým citovým vnímáním prožívat způsobené obtíže vzniklé trestným činem. Jako oběť lze v tomto smyslu považovat i osobu pozůstalou např. sourozenec, manžel nebo osoba v přímém pokolení. **Poškozený** představuje subjekt a stranu v trestním řízení, který upravuje trestní řád a jedná se jen o pojem procesní. Poškozeného chápeme z užšího hlediska, neboť u něho musí dojít k újmě, majetkové a nemajetkové škodě. Rozdíl u poškozeného je v tom, že může být jak fyzická, tak právnická osoba a vždy je odškodněna primární újma. Lze předat svých práv do rukou právního nástupce oproti oběti, u které tato možnost nejde (Jelínek a kol., 2014, s. 16–17).

Skupina **zvláště zranitelných obětí** dle Durdíka a kol. existuje z toho důvodu, že z viktimologicky získaných poznatků existují oběti vyznačující se slabostí, mlčením nebo vysokou mírou traumatu. U tohoto typu obětí je zvýšené riziko negativních vlivů spojené s pachatelem. Problém také nastává v situaci, kdy výslech pro oběť představuje vyšší stresovou zátěž. Zvláště zranitelné oběti jsou více náchylné k sekundární viktimizaci a reviktimizaci (viz kapitola 3.5). Do této skupiny se dle zákona zahrnují děti, osoby postižené fyzicky, mentálně nebo s psychickým hendikepem a osoby s vysokým věkem. Dále za zvláště zranitelné oběti považujeme jedince, kteří se stali obětmi trestného činu obchodování s lidmi, teroristického útoku, organizovaného zločinu, trestného činu sexuální povahy apod. Všechny osoby, které jsou považovány za zvláště zranitelné, mají právo na bezplatné poskytnutí pomoci. Zákon o obětech trestných činů považuje za oběť (jak zvláště zranitelnou, tak „normální“) každou osobu, která se tak cítí (Durdík a kol., 2018, s. 14–30).

Zákon o obětech trestných činů obsahuje, jak uvádí Jelínek a kol., tři základní oblasti, jimž jsou vztahy mezi subjektem a státem a poskytování peněžité pomoci, dále **práva obětí trestných činů**, kterými se budeme následně zabývat. Právo oběti na odbornou pomoc, do které spadá psychologické a sociální poradenství společně s možností poskytnout oběti právní informace. Právo oběti na informace zprostředkovává především policejní orgán se státním zástupcem. Ti poskytují informace o tom, kdy a za jakých podmínek má oběť právo na bezplatnou nebo peněžitou pomoc a kam se obrátit v případě podání žádosti. Dalším z práv je ochrana soukromí, u něhož je hlavním účelem, aby se osobní údaje oběti nedostaly do rukou pachatele. Právem na ochranu před sekundární viktimizací je myšleno zamezit kontaktu mezi obětí a pachatelem v době, kdy má být podáno vysvětlení nebo v době výslechu. Jedno z důležitých práv, které prošlo podstatným vývojem, je **právo na poskytnutí peněžité pomoci**, též známé jako pojem odškodnění. Dřívější zákon o peněžité pomoci obětem trestné činnosti navazuje na zákon o obětech trestných činů a zavádí změny, které jsou obsaženy již ve zmíněném právu. Rozšiřuje okruh obětí, které mohou mít nově nárok a umožňuje převedení náhrady škody na peněžitou pomoc. V rámci tohoto práva je stát povinen poskytnout pomoc a oběti vzniká dle zákona nárok tuto pomoc využít. Účelem je, aby oběti překonaly obtížnou situaci, která vznikla bezprostředně po trestném činu (Jelínek a kol., 2014, s. 17–19).

3.2 Typologie obětí TČ

V rámci typologie obětí existuje mnoho různých členění. Dle Čírtkové se takové uspořádání užívá pro snazší a přehlednější orientaci. Již zmíněný zakladatel H. von Hentiga a B. Mendelson přispěli ve svých počátcích k rozdělení obětí do různých typů. Hentig se u obětí zaměřoval na sociální znaky a rozdělil je do 13 skupin. Mendelson šel poněkud hlouběji a oběti klasifikoval podle stupně viny. Typologie lze členit podle různých hledisek. Mezi nejčastěji používané patří typologie podle trestného činu, který byl na oběti spáchán, např. oběť domácího násilí, přímého fyzického násilí, sexuálního násilí apod. Dále typologie dle toho, jak oběť na daný trestný čin reaguje. Nejznámější je však typologie egyptského viktimologa E. A. Fattaha, který se zaměřuje na interakci oběť – pachatel v průběhu páchaní trestného činu a rozděluje je do pěti typů.

- Oběť, u které dochází již ke zmíněné interakci s pachatelem v době před spácháním trestného činu. Pachatel se s obětí vzájemně zná, což může ovlivnit jeho motivaci ke spáchání činu. Jde o tzv. **zúčastňující oběť**.

- **Oběť nezúčastňující** se s pachatelem nezná a před trestným činem nepřichází do styku. Ohrožení nastává až v době napadení.
- Oběť se díky svému provokativnímu chování dostává do nebezpečné situace, ve které neodhadla pachatele. **Provokující typ oběti** se vyznačuje výraznými behaviorálními a osobnostními faktory.
- U **latentních obětí** je známá jakási „skrytost“, neboť způsobená újma a role oběti není známá. Největší míra latence se vyskytuje u sexuálního zneužívání dětí a domácího násilí.
- V tomto případě se jedinec stal obětí pouze nešťastnou shodou náhod. Vše je podmíněno nesprávnou dobou a místem, na kterém se oběť ocitla. Dle některých autorů patří pod typ **nepravé oběti** situace, ve které se jedinec domnívá, že se stal obětí, ale žádná ze skutečností tomu nijak nenasvědčuje (Čírtková, 2004, s. 113–115).

Další poněkud odlišné členění uvádí Musil, který oběti řadí do skupin podle způsobené „viny“. První skupinou jsou oběti s vlastním zaviněním viktimizace např. oběť, která svým chováním pachatele vyprovokuje. Součástí je příslušnost k rizikové a špatné skupině, kde příkladem mohou být prostitutky. Druhá skupina je naopak zaměřena na osoby, které si viktimizaci nezavinily. Zahrnuje samotnou oběť, která se v důsledku pomoci jiné osobě sama stala obětí. Dále skupinu, jež patří k rizikovým, ale je pozitivně hodnocena (např. policisté). Mezi další typy patří **oběť skrytá**, která trestný čin neohlásí a zůstává před policií a justičními orgány v utajení. **Dobrovolná oběť** si je vědoma všech následků a souhlasí s pachatelem (např. oběť masochismu). Dále **predestinovaný typ oběti**, u které je vyšší náchylnost k viktimizaci. U **předstírající oběti** svou vzniklou újmu jedinec pouze simuluje. **Oběť hypertrofující** se snaží újmu přehánět a **oběť recidivista** se vyznačuje přílišnou důvěřivostí a naivitou, které mu dopomáhají se stát opakovanou obětí (Musil, 2004, s. 148–149).

3.3 Historie a vývoj viktimologie

Vývoj z pohledu oběti chápe Čírtková konkrétněji. Hlavním východiskem je rozvoj společnosti, která zapříčinila ztrátu postavení oběti v oblasti spravedlnosti a trestního práva. Předmětem zájmu se stával pachatel. První postřehy zajišťující práva

obětím se objevují až ve 30. letech 20. století. Součástí těchto práv je jednání s obětí po trestném činu z hlediska právního a psychologického (Čírtková, 2004, s. 111–112).

Dle Tomáška se zájem o oběti postupem času měnil a přisuzovalo se jim čím dál více pozornosti. V první polovině 20. století byl náhled na oběť pouze okrajový a v popředí zůstával pachatel. K podstatnému rozvoji přispělo dílo „Zločinec a jeho oběť“ H. von Hentiga vydaného v roce 1948. Uváděl zde, že zločin představuje vzájemné působení pachatele a oběti. Zároveň se věnoval jedincům, kteří mají k tomu stát se obětí větší předpoklady, díky výzkumu jejich psychologických a sociálních charakteristik. Další významnou osobností byl B. Mendelsohn, který přejímal a rozvíjel myšlenky H. von Hentiga. Mendelsohn vytvořil typologii, kde lze oběti rozdělit podle míry zavinění na daném zločinu. Oběti rozdělil do škály od „zcela nevinných“ až po oběti, které za škodu „mohou samy“. Přínos do rozvoje viktologie měla také studie M. Wolfganga, kde vycházel z amerických policejních spisů z let 1948–1952. Výsledkem bylo, že z celkového počtu 588 vražd představovalo 26 % obětí, které svým chováním významně přispěly k vyprovokování násilí. K významným viktologickým proudům patří především pozitivistická viktologie, kdy podstatou tohoto směru jsou osobní vlastnosti, charakteristika chování nebo situační faktory, které značně ovlivňují viktimizaci. Postupem času se vytváří nový kritický myšlenkový směr – radikální viktimizace. Zastává názor, že proces viktimizace není pouze o charakteristice individuální oběti, ale o celkové organizaci společnosti. Dalším vznikajícím směrem je viktologie kritická, která se zajímá o postavení oběti, tedy koho a za jakých okolností můžeme považovat za oběť (Tomášek, 2010, s. 149–152). Zoubková a kol. doplňují, že k zásadnímu rozmachu viktologie dochází v 60. letech 20. století ve státech USA, Kanadě, Austrálii. V evropských zemích to byla zpočátku Velká Británie a postupně další země střední Evropy (Zoubková a kol., 2011, s. 219).

3.4 Viktimnost

Nedílnou součástí viktologie je i odborná terminologie, která se v rámci vědního oboru používá. Pojem viktinnost je možné podle Válkové, Kuchty a kol. definovat jako „stupeň pravděpodobného rizika, že se jednotlivec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu“ (Válková, Kuchta a kol., 2012, s. 173).

Jednotlivá rizika představuje Gřivna, Scheinost a kol., u nichž hrají velkou roli vlastnosti jedince a jeho chování. Díky tomu se jedinec stává potencionální obětí trestného činu. Problémem viktinnosti se zabývala celá řada empirických výzkumů. Bylo

prokázáno, že rozmanitost vlastností, kterými disponuje jedinec, přispívají k viktimnosti a lze je rozdělit do několika rizikových faktorů. Jedním z hlavních faktorů podporující proces viktimnosti představuje **profese oběti**. Jedná se o zaměstnání, která se díky své povaze vyznačují vyšším stupněm rizika. Mezi vysoce ohrožené patří např. povolání taxikáře, prodavače nebo obsluhy benzinových čerpadel, u nichž hrozí nebezpečí loupežných přepadení. Zvýšenou míru viktimnosti lze předpokládat i u profese policisty, hlídače nebo vězeňského personálu, neboť jsou vystaveni ohrožení, že na nich bude spáchán trestný čin proti životu a zdraví. Dalším z důležitých faktorů je **věk**, kde poměrně ohroženou skupinou bývají mladí lidé. Svým riskantním způsobem života se mnohdy dostávají do situací, u kterých hrozí nebezpečí ublížení a zdraví. Součástí zvýšené viktimnosti mohou být i určité **psychické vlastnosti**. U některých jedinců se mohou projevat lehkomyšlností a zvýšenou důvěřivostí přispívající např. k trestnému činu znásilnění. Také zvýšené agresivní chování má na vzniku potencionální oběti svůj zásadní podíl. Nejčastěji jedince vyprovokovává verbálními urážkami, což může vyústit v hádku a následně ukončit fyzickým napadením. Nelze opomenout **příslušnost k menšinám** jako důležitý sociální faktor viktimnosti. Častým problémem jsou projevy rasové nenávisti nebo urážky směřující k osobám těchto menšin. Obětmi se stávají především náboženské a rasově odlišné minority. V některých případech to mohou být jedinci, kteří se vyznačují odlišnou orientací (např. homosexuálové) od norem dané společnosti. Specificky odlišnou skupinou, která má větší náchylnost stát se obětí jsou např. bezdomovci, narkomani, alkoholici a osoby s asociálním chováním (Gřivna, Scheinost, 2014, s. 115–116).

Podíl na procesu viktimnosti nemají pouze vlastnosti a chování jedinců, ale také dle Čírtkové **viktimogenní situace**. Představují časové momenty a určitá místa, u kterých je vyšší předpoklad výskytu obětí pro trestné činy loupeží, znásilnění, vražedných útoků atd. V souvislosti s rizikovými místy je můžeme rozdělit na konkrétní viktimogenní lokality. Spadají sem lokality levných bytů s hustým osídlením a velkého počtu nezaměstnaných a svobodných lidí. Dále lokality měst, kde je vysoký výskyt dopravních prostředků nebo místa, jenž disponují špatnými sousedskými vztahy a nerozpoznatelnosti cizích lidí. Ohrožená jsou i místa městských sídlišť, ve kterých žijí sociálně slabé rodiny s velkým počtem dětí (Čírtková, 2004, s. 112–113).

3.5 Viktimizace

Pojem viktimizace se podle Válkové, Kuchty a kol. od viktimnosti zásadně liší. Jde o proces, kdy se z možné oběti stává reálná (Válková, Kuchta a kol., 2012, s. 174). Tuto definici však Netík a kol. rozšiřuje tím způsobem, že o oběti hovoří jako o osobě fyzické a právnické (Netík a kol., 1997, s. 85). Celkový proces viktimizace uvádí Velikovská jako obtížný děj, který nejvíce ovlivní oběť z hlediska psychologického. Oběť se dostává do přímého kontaktu s pachatelem a vzniká z jeho strany útok, kterým ani zdaleka proces nekončí. Ve většině případů vše pokračuje a oběť je následně poškozována v rámci špatného způsobu vyšetřování nebo svým okolím (Velikovská, 2016, s. 53).

Neoddělitelnou součástí viktimizace, jak uvádí Musil je i role pachatele. V rámci tohoto procesu existuje trojí dělení, které se zaměřuje na problematiku vzájemného vztahu pachatele a oběti, chování oběti a míry neboli indexu viktimizace. Mezi nejzásadnější patří **chování oběti**, které ovlivňuje celý průběh trestného činu od prvotní záminky až po samotné spáchání. Zároveň má oběť možnost se díky svému chování podílet na dopadení a usvědčení pachatele. Na procesu viktimizace má oběť ve většině případů svůj zásadní podíl a situace, kdy do procesu žádným způsobem nezasáhne, je spíše výjimkou. V rukou oběti dále leží to, v jaké míře ovlivní povahu a intenzitu újmy. Pachatel si chování oběti může vyložit jako určitý druh provokace a tím vyvolat patřičný útok. Důležitou roli hraje vlastní neopatrnost oběti nebo podceňování nebezpečí, což představuje např. špatné zabezpečení majetku, odemčené auto, nošení peněženky na viditelném místě apod. Díky tomu si oběť zaviní svou viktimizaci. OČTŘ mají za úkol zjistit, jakým způsobem se podílí oběť na trestném činu a zároveň zabránit v nespravedlivém obvinění a následné sekundární viktimizaci. Oběť se v průběhu trestného činu může chovat různými způsoby. Nejčastěji jsou však pasivní a nijak se nebrání, nebo naopak volají o pomoc a snaží se o útek. Druhým důležitým aspektem je **vztah oběti a pachatele**. V mnoha případech hraje předešlý vztah důležitou roli, neboť může sloužit jako motiv pro trestný čin. Jedná se o vztahy sousedské, pracovní nebo partnerské. Záleží také na tom, jak moc se oběť s pachatelem zná. Pokud hovoříme o dobrém vzájemném vztahu, usnadní to pachateli přístup k oběti a získání důvěry. Takový vztah ovšem není vždy pro pachatele výhodný. V případě znásilnění má oběť lepší možnost pachatele identifikovat. Mezi nejčastější trestné činy, kdy pachatel znal svou oběť, patří především vraždy, loupeže, znásilnění nebo sexuální trestné činy. Své uplatnění má také při odhalování a vyšetřování trestných činů (Musil, 2004, s. 143–146).

V rámci vztahové roviny se Musil a kol. zaměřují na to, aby se oběť snažila oznámit trestný čin, spolupracovala s policií a OČTŘ a pomáhala při procesu vyšetřování (Musil a kol., 2004a, s. 68).

Indexem viktimizace je dle Válkové, Kuchty a kol. myšleno procentuální vyjádření počtu obětí jak v celkové kriminalitě, tak v rámci určitých druhů trestných činů. Jde o konkrétní časové období, ve kterém se vyskytuje určitý počet obětí na dané množství obyvatelstva (nejčastěji v řádech 1000 nebo 100 000) žijících na určitém území. Výpočty indexu viktimizace se provádějí buď jednou ročně, nebo jednou za pět let (Válková, Kuchta a kol., 2012, s. 174).

Celkový průběh viktimizace je podmíněn několika fázemi, které Čírtková rozděluje na percepci, deklaraci a ochotu oběti svědčit a spolupracovat s justicí a policií. Ve fázi percepce se klade důraz na to, kdy a v jakém okamžiku jedinec sám sebe začne vnímat jako oběť. Fáze deklarace je zaměřena na oznámení viktimizace svému okolí, s čímž souvisí podání trestního oznámení a oběť se stává poškozeným. Poslední fáze je zaměřena na výpověď, spolupráci při vyšetřování a na uplatnění práv, které má poškozený k dispozici. Jestliže budou na sebe fáze bez jakéhokoliv problému navazovat a oběť půjde k policii hledat pomoc, můžeme tak hovořit o lineárním průběhu viktimizace. Naopak zůstane-li oběť ve fázi percepce, jedná se o nelineární průběh viktimizace (Čírtková, 2014, s. 47–49).

Viktimizace není pouze děj, který se zabývá útokem na oběť, jak uvádí Čírtková, ale zahrnuje i další bolestivé události vznikající po trestném činu. **Fáze viktimizace** jsou rozděleny na primární a sekundární. **Primární viktimizací** se rozumí okamžik, který vzniká bezprostředně po trestném činu a díky pachateli vznikají oběti primární újmy. K poškození oběti dochází vždy přímo a bezprostředně v důsledku trestného činu. Zjednodušeně řečeno dochází k primární viktimizaci pokaždé, stane-li se někdo obětí trestného činu. Oběť díky tomu vnímá trestný čin jako událost, která je pro ni nesrozumitelná, šokující a obtížně psychicky zvládnutelná. Následkem primární viktimizace vznikají oběti tzv. **primární rány**. Zahrnuje újmu fyzickou, finanční a emocionální. U fyzické újmy jde o zranění lehčí povahy až po těžké ublížení na zdraví nebo smrt oběti. Finanční újma představuje ušlý zisk, poškození majetku, jeho ztrátu nebo případné náklady na léčení. Emocionální újma a její prožívání bývá individuální záležitostí, neboť každá oběť se s újmou vypořádá jiným způsobem. Emocionální rány se vyznačují vnitřním napětím obětí, nepohodou a labilitou emocí (např. vztek či podrážděnost). K hlavním příznakům lze zařadit strach z pachatele a opakované

viktimizace, vtíravé myšlenky oběti, ve kterých se opakovaně vrací k události a není schopná se odpoutat. Oběť v důsledku trestného činu přichází o potřebu bezpečí, sebeprosazování a seberealizace. Ztrácí se iluze dobrého světa, kde oběť přestává důvěřovat druhým lidem a převládá pocit strachu. Další ztrátou je iluze kontroly, což představuje slabost a bezmocnost oběti s neschopností ovlivňovat svůj život. Emocionální rány určují, jak moc byla oběť primární viktimizací zasažena a jak bude vypadat následné jednání a pomoc (Čírtková, 2007, s. 12–15). Čírtková ve své jiné publikaci hovoří v rámci viktimizace o „krizi“, u které převládá pocit zaskočení a oběť na ní reaguje otázkou: “Proč zrovna já?” V souvislosti s příznaky byl zaveden pojem neviditelné rány, mezi které patří:

- Silný pocit oběti, že není vůči svému okolí v pořádku a duševní rovnováha je narušena ba dokonce zničena. Též nazýváno jako **pocit zneuctění či stigmatizace**.
- **Ztráta důvěry**, kdy oběť pociťuje následkem trestného činu zoufalství a bezbrannost. Přichází o důvěru v sama sebe, přátel, svého okolí a do určité míry i o důvěru cizích lidí.
- Narušení autonomie a **ztráta pocitu kontroly**, v níž se oběť cítí oslabená a bezmocná. Není schopna kontrolovat své chování, jednání a situace, ve kterých se během svého života ocitne (Čírtková, 2004, s. 120–121).

K **sekundární viktimizaci** dochází dle Čírtkové díky reakci okolí. Vzniklá újma může oběť ve značné míře psychicky poškodit díky reakci bližšího okolí nebo traumatizovat, octne-li se např. před soudem. Viktimizaci ovlivňuje i špatné jednání policistů, neboť v mnoha případech volí nevhodný styl komunikace, nejasné vysvětlování informací a necitlivý přístup k oběti (Čírtková, 2004, s. 117).

Sekundární viktimizaci podrobněji rozebírá Čírtková v jiné knize. Uvádí, že pokud se dostane oběť do kontaktu s policií či soudy, bude nucena vzpomínat na emocionálně napjatou situaci. V této fázi je oběť zraněna nejen trestným činem, ale především zveřejněním a oznámením. Hlavními zdroji sekundární viktimizace jsou OČTŘ, média a okolí oběti. Příčiny viktimizace dělíme na strukturální, kdy se oběť během trestního řízení setkává se svým pachatelem. Dále sociálně psychologické příčiny, u nichž je oběť souzena svým okolím. Poslední příčiny jsou individuální, neboť zahrnují postoje okolí vůči tomu, co se stalo a jaký trestný čin byl spáchán. Během sekundární

viktimizace dochází k absenci a nezájmu **potřeb oběti**, které od svého okolí vyžaduje. Jde o potřebu bezpečí, získání informací a důvěry (respektu). U potřeby přiměřené důvěry oběť vyžaduje od OČTŘ uznání za poskytnuté informace. Místo toho je ale zatěžována dalšími detailními otázkami. Oběť se díky tomu dostává do nepříjemné situace a vnímá toto jednání jako projev nedůvěry a zpochybnění informací. Potřeba získání informací je pro oběť velmi důležitá. Umožňuje oběti zjistit, co v souvislosti s trestním řízením může, na co má nárok a co naopak nesmí. Poskytování informací by mělo v první řadě probíhat ze strany policistů. Pokud nejsou oběti náležitě informace poskytnuty, může docházet k pocitu nedůstojnosti. V případě násilných trestných činů či vloupání je oběti narušen pocit bezpečí. Strach a obavy z opětovné viktimizace představuje pro oběť velkou zátěž a je pro ni důležité nalézt potřebu bezpečí (Čírtková, 2007, s. 16–19).

V průběhu sekundární viktimizace vznikají oběti tzv. **sekundární rány**, které mají neblahý dopad na psychiku člověka a zahrnují tři základní pocity, jak uvádí Čírtková. Zaprvé pocit nespravedlnosti, který vzniká následkem vyšetřování a soudního líčení. Oběť cítí nespravedlnost, pokud je pachatel vyšetřován na svobodě nebo nezíská potřebné informace. Zadruhé pocit nedůstojnosti projevující se především v průběhu výslechu, kdy je oběť vnímána pouze jako zdroj cenných informací. Ke zraňování, ponižování a ztrátě důstojnosti dochází při nevhodných dotazech blízkého okolí oběti. K pocitu izolace je oběť dotlačena díky chování a reakci okolí např. přátel, rodiny, sousedů apod. Postoj lidí se mění a raději se oběti vyhýbají. V oběti začne postupem času převládat pocit osamělosti, izolace a dojmu, že se změnila (Čírtková, 2007, s. 20).

Sekundární viktimizace představuje také mnohá **rizika**, o kterých ve své publikaci píše Velikovská. Vznikají především z řad soudců a obhájců, kdy jsou přesvědčeni o tom, že oběť není nevinná. Zabývají se společenským postavením, vztahy, způsobem života oběti nebo chováním době trestného činu. U OČTŘ je důležité, aby k oběti přistupovaly s respektem a svým jednáním nezhoršovaly její stav nebo nezpůsobovaly přílišné trauma. Hlavní pozornost se věnuje **vhodnému jednání policistů**, protože do kontaktu s obětí po podání oznámení přicházejí jako první. S obětí by měli jednat citlivě a ohleduplně vzhledem k její stávající situaci. Informace o průběhu vyšetřování by měly být oběti podané srozumitelně a jasně. Důležité je oběť seznámit s důvodem, proč jí budou kladeny různé otázky (např. intimní povahy), aby je nevnímala jako ponižující. Dále musí policisté vhodně přizpůsobit komunikaci u jednotlivých úkonů trestního řízení, např. u výslechu, rekonstrukci apod. Úkolem policistů zároveň je, aby oběti zamezili dalšímu kontaktu s pachatelem. Pro OČTŘ představuje oběť zdroj informací o daném trestném

činu, neboť byla jediná, kdo se na daném místě nacházel. Její výpověď a role svědka může dopomoci k objasnění celého trestného činu a pachatelova jednání. Zaměřují se především na otázky, jak k činu došlo a co se po činu dělo. Další riziko se projevuje v **nedostatečném poskytování informací**, na které má oběť nárok. OČTŘ velmi často zapomínají oběť informovat např. o tom, je-li pachatel na útěku z výkonu trestu nebo je z něj propuštěn. Pokud jde o **délku trestního řízení**, je pro oběť zásadní, aby netrvala příliš dlouho. Neustálé vypovídání a vzpomínání na traumatizující událost je pro oběť náročné a stresující. Na druhou stranu to nemusí být vina pouze OČTŘ, ale také pachatele, který řízení úmyslně prodlužuje (např. útekem, znaleckým zkoumáním atd.). Zatěžujícím momentem je pro oběť i **posuzování její věrohodnosti**. Policisté mají za úkol zjistit, jestli se daný trestný čin vůbec stal (Velikovská, 2016, s. 74–77). Ochota spolupracovat s policií a dalšími OČTŘ je podle Čírtkové velmi nestálá. Ve spolupráci s OČTŘ hraje roli životní situace, ve které se oběť nachází., dále zajištění bezpečí a potřeb (Čírtková, 2014, s. 53).

Terciální viktimizace je definovaná dle Zoubkové jako „dlouhodobá újma, kdy ani po delším čase, po určité nápravě a odškodnění oběti, není oběť schopna se s kriminálním činem na ní spáchaným vyrovnat“ (Zoubková a kol., 2011, s. 217–218). Doplňující informací podle Čírtkové je, že v důsledku trestného činu se oběť psychicky mění a není schopná se vrátit k původnímu stylu života a původní práci. Vznik terciální viktimizace závisí na osobnosti oběti a na tom, jak se zvládá vyrovnávat s vlastní újmou (Čírtková, 2004, s. 117).

Reviktimizací se rozumí proces, kdy se u jedné konkrétní oběti kriminalita opakuje v čase a Velikovská o tomto pojetí hovoří jako o **oběti mnohonásobné** či mnohočetné. Jedná se o jedince, kteří se stali obětí především násilných trestných činů několikrát během určitého období (Velikovská, 2016, s. 83). V rámci reviktimizace píše Čírtková o fenoménu tzv. mnohočetné oběti, kde panovaly dva názory. První názor se zabýval tím, že jedinci se stali pouze nešťastnou, smutnou a náhodnou obětí situace. Druhý názor se zabýval predestinovanou obětí, která je díky svým osobnostním dispozicím pro pachatele natolik atraktivní, aby na ni opětovně spáchal trestný čin. Opakovaná viktimizace představuje časový úsek nepřesahující půl až jeden rok mezi první a druhou viktimizací. Pravděpodobnost, že se jedinec stane opakovanou obětí, se zvyšuje okamžitě po první zkušenosti s kriminálním útokem. V souvislosti s reviktimizací je důležitá koncepce kariéry oběti, která je založena na pachatelově plánování, výběru vhodné situace a oběti. Rozhodujícím momentem je pro pachatele

vytipování vhodné oběti, u které se zaměřuje především na její **zranitelnost** (vulnerabilitu). Snadno zranitelná oběť se vyznačuje takovými vlastnostmi, které pachatele vybudí k tomu spáchat na ni trestný čin. Mezi nejčastější trestné činy, u kterých je riziko reviktimizace, patří loupeže, krádeže, domácí násilí, sexuální delikty nebo nebezpečné pronásledování. Právě u těchto trestných činů je důležité poskytnout vhodnou intervenci. S obětí, která si prošla opakovanou viktimizací je potřeba jednat pomalu, trpělivě a nechat jí dostatečný prostor na vyjádření emocí. Oběť nevyslýchat, netlačit na ni a nechat ji volně vyprávět (Čírtková, 2007, s. 63–69).

3.6 Prožívání újmy a dopad trestného činu na oběť

Způsobeným traumatem po trestném činu se podle Velikovské zabývá psychologie obětí. Zaměřuje se na otázky, co oběť po trestném činu prožívá a jaké změny se dají na oběti pozorovat. Zkoumá, jak se oběť chová, co prožívá v důsledku trestného činu a popisuje tyto jevy. Viktimizace pro jedince představuje ohrožení jeho osobnosti, hodnot a integrity. Proto je třeba zapojit obranné mechanismy, které oběti pomáhají vyrovnat se s pocitem strachu, viny či nenávisti (Velikovská, 2016, s. 88–89). O viktimizaci píše Čírtková jako o nepředvídatelné a stresující události. Pro oběť představuje situaci, na niž se nelze dopředu připravit nebo se jí vyhnout. Vypořádání a vyrovnávání se s obtížnou situací má u každé oběti individuální průběh (Čírtková, 2007, s. 28).

V jiné publikaci se Čírtková zabývá jednotlivými fázemi, jak se vyrovnat s danou událostí. Rozlišuje tři fáze prožívání újmy, kterými si oběť prochází. Za první **fáze šoku** neboli nárazu, ke které dochází ihned po trestném činu. Oběť zpočátku reaguje zaskočeně, poté ztuhne úlekem a následně vše vystřídá dezorganizace. Stav dezorganizace je u oběti charakterizován špatným vyjadřováním, nesouvislou mluvou a neschopností racionálně myslet. U jedince se tento stav vyskytuje několik hodin až dnů. V této fázi oběť podává oznámení a setkává se s policisty. Za druhé **fáze hojení**, též nazývána jako předběžná adaptace. Fáze je charakterizována postupným vyrovnáváním, kdy se oběť snaží zpracovat vzniklou újmu. Díky tomu vznikají dvě odlišné polohy, ve kterých se oběť nachází. V první bez problému vyjadřuje své pocity a ochotně komunikuje o tragické události. Naopak v druhé poloze celou situaci odmítá, popírá své pocity a uzavírá se do sebe. Obě polohy, ve kterých se oběť nachází, představují smířování a zpracování újmy. Za třetí **fáze zhojení** neboli konečné adaptace, ve které dochází k celkovému vyrovnání se s traumatem a emoce ztrácejí na intenzitě. Dostane-li se oběť do této konečné fáze,

záleží na tom, za jak dlouho zpracuje traumatizující událost a dostane se zpět do běžného života (Čírtková, 2004, s. 121–123).

Na újmu, kterou oběť prožívá, nemá vliv pouze charakter trestné činnosti a chování pachatele, jak uvádí Velikovská. Záleží na osobnosti oběti a na okolí, ve kterém se nachází. Prožívání a **dopad trestného činu** se projevuje vždy individuálně. Riziko, že oběť po trestném činu bude trpět vážnými následky, se zvyšuje především díky přístupu a reakci okolí, primární viktimizaci a schopnosti vyrovnat se s událostí. Oběť může následně trpět posttraumatickou stresovou poruchou (Velikovská, 2016, s. 96–97). Následky viktimizace rozděluje Netík a kol. na dlouhodobé a krátkodobé. U krátkodobých následků jde především o to, jak bude oběť na způsobené trauma reagovat. Dlouhodobý následek představuje samotné zpracování traumatu (Netík a kol., 1997, s. 95). Aby u oběti došlo vlivem trestného činu k posttraumatické stresové poruše, záleží vše podle Čírtkové na třech faktorech. Jedná se o faktory previktimní osobnosti, okolnosti trestného činu a reakce okolí.

- **Previktimní osobnost** určuje, jak bude oběť danou situací prožívat. To, aby oběť byla schopna vypořádat se s trestným činem, ovlivňují tři osobnostní aspekty. Prvním aspektem je iluze kontroly, kdy je jedinec přesvědčen, že má vše pod kontrolou a je schopný zvládnout každou situaci. Zadruhé nepravý cynismus, který se projevuje lhostejností vyjadřovat své emoce vůči situacím. Jedinci, kteří zamezují průchodu těchto emocí nejsou schopni přijmout vlastní viktimizaci a vyrovnávání probíhá velmi obtížně. Posledním aspektem je poučená oběť, u níž dochází k lepšímu vyrovnávání díky znalostem o těchto potížích. Oběť ví, jak se s následky správně vyrovnávat a na jaké odborné péče se obrátit.
- **Okolnosti trestného činu**, které zahrnují násilí vyskytující se v trestném činu, ponižení obětí, vyhodnocení chování oběti při trestném činu a chování okolí na místě činu. Pokud se u pachatele projeví násilí vůči oběti, představuje to pro ni emocionální újmu. Při vloupání do bytu není pro oběť rozhodující rozsah majtkové škody, ale to, jestli byl pachatelem odcizen předmět, který měl pro oběť velkou psychologickou hodnotu. Oběť daný čin vnímá jako narušení osobní zóny a svého bezpečí. Zejména u loupežných přepadení se u obětí vyskytují tři druhy reakcí. Zaprvé agresivně reagující oběť, která se pouští do střetu s pachatelem, aniž by zvážila rizika. Dále pasivně reagující oběť, u níž je typické psychické ochromení projevující se poslechnutím pachatele. Zatřetí racionálně reagující

oběť, která je schopná své chování ovládat (Čírtková, 2007, s. 24–27).

- **Následné reakce okolí**, by měli dle Čírtkové zahrnovat podporu rodiny a nejbližšího okolí, aby byla schopna opět fungovat v normálním životě. Zásadní problém představuje ignorování samotného trestného činu. Okolí se tématu vědomě vyhýbá, dělá jako by se čin nestal a nutí oběť, aby na situaci zapoměla. Všechny tyto projevy jsou pro oběť zatěžující, neboť brání v procesu vyrovnávání se s traumatem. V době po trestném činu se vyskytují okamžiky, ve kterých lze předejít posttraumatické stresové poruše a zmírnit dopad činu na oběť. Citlivé postviktimitizační úseky představují zvýšené vnímání oběti na okolní dění a lépe registruje informace od policistů, vyšetřovatelů, médií či osob ve svém okolí (Čírtková, 2004, s. 128–129).

3.7 Pozůstalí

V případě osob, které jsou pozůstalé, hovoří Špatenková o vzniku silně emočních reakcí spojených s narušením vlastní identity a vztahů svého okolí. U pozůstalých po obětech trestných činů je důležité zajistit potřebnou pomoc a podporu, primárně ze strany rodiny či přátel. Pokud se jim tato pomoc ze strany blízkých nedostane, hledají pomoc u odborníků, kteří pracují v pomáhajících profesích. Pozůstalým tato odborná pomoc může umožnit snazší vyprávění o bolestivé události, neboť je pro něho odborný pracovník cizí osobou a nedisponují mezi sebou žádnými vztahy. Truchlení představuje psychologickou, sociální a tělesnou reakci na prožívání tragické události (Špatenková, 2007, s. 70–71). Pokud budeme hovořit o pozůstalém z právního hlediska, je tento pojem obsažen v zákoně o obětech trestných činů. „Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.“ (Zákon o obětech trestných činů, §2 odst.3 zákona č. 45/2013 Sb.).

Při navázání kontaktu s pozůstalou osobou po trestném činu je důležité dle Špatenkové dodržet několik zásad jednání. V prvním okamžiku, kdy se jedinec setká s pozůstalým, je zásadní co nejrychleji navázat kontakt a vytvořit vhodné podmínky pro poskytnutí podpory, zejména emocionální. Důležité je, aby člověk poskytující pomoc pozůstalým, disponoval vhodnou dávkou empatie a mohl lépe odhadnout jejich potřeby. Po navázání vztahu jsou pozůstalým předány informace o procesu truchlení a o intenzitě

a délce reakcí, které se během truchlení projevují. Dalším zásadním bodem je podpora pozůstalé osoby v projevech svých pocitů a vzpomínkách na zemřelého. Dále by se mělo aktivně naslouchat a dát pozůstalému dostatečný prostor a čas v projevech svých emocí (Špatenková, 2007, s. 80–81).

3.8 Posttraumatická stresová porucha

Po prožití trestného činu se u obětí může objevit posttraumatická stresová porucha, kterou uvádí ve své publikaci Čírtková. Projevuje se ve formě různých poruch chování, prožívání a změn fyziologických reakcí. Stresující událost ovlivňuje nejen osoby, které jsou ohroženy přímo, ale také osoby zastávající roli pouhého svědka. Posttraumatická stresová porucha se nemusí objevit ihned po prožité události, ale může vznikat v delším časovém rozmezí (Čírtková, 1998, s. 117–118). Stresovou traumatickou reakci představuje Figley jako vědomé a nevědomé emoce, které jsou spojené s krizovou událostí. Jedná se o přirozenou reakci vznikající bezprostředně po události (Figley in Baštecká, 2015, s. 594). Zároveň Vágnerová dodává, že posttraumatické poruchy představují reakci na jednorázovou situaci nebo na dlouhodobou stresující událost. Jedinec daný okamžik opakovaně prožívá a objevují se u něho pocity hrůzy, strachu a bezmoci. Zvládání traumatizujících či obtížných životních situací je subjektivní záležitostí, trvá různě dlouhou dobu a projevuje se změnou chování, prožívání a narušeným uvažováním. Zvláštní skupinou jsou oběti trestných činů, u kterých při vyrovnávání se krizovou událostí hraje roli míra odolnosti, citlivosti a zkušenosti jedince. Odlišují se také reakce obětí v závislosti na tom, o jakou událost se jedná. Jde především o úmyslné činy, kdy oběti sexuálního násilí nebo mučení jsou vystaveny velmi traumatizujícím zážitkům a jejich vztah k lidem je narušen. Pokud jedinec není schopný tento zážitek zvládnout vlastními silami, vznikají u něj psychické poruchy (Vágnerová, 2012, s. 425–426).

Ke **vzniku** posttraumatické stresové poruchy přispívají hlavně vnější vlivy, jak uvádí Vágnerová. Přesněji jde o zážitky, které jedinec není schopný zvládnout a nemá vytvořené přijatelné obranné mechanismy. Důležitou roli při zvládání traumatu mají faktory biologické, psychické a sociální. Předmětem zájmu budou hlavně psychické a sociální faktory, neboť mají vliv na zpracování traumatu a na vznik psychické poruchy. Psychické faktory zahrnují míru odolnosti jedince a schopnost udržet situaci pod kontrolou. Zvýšené riziko vzniku poruchy je u dětí a starších lidí, díky vyšší míře citlivosti a zranitelnosti. U sociálních faktorů jsou důležité reakce společnosti. Dobré

sociální zázemí, podpora a porozumění nejbližších napomáhá jedinci se zvládnutím traumatu a předchází vzniku stresové poruchy (Vágnerová, 2012, s. 427–428). Zaměřili se na oběti kriminality, uvádí Čírtková několik rizikových faktorů, které zvyšují pravděpodobnost vzniku posttraumatické stresové poruchy. Zaprvé je rozhodujícím faktorem to, jak dlouho bude u oběti probíhat viktimizace a jestli se bude opakovat. Dále svoji roli sehrává závažnost traumatizace zahrnující tělesnou a psychickou bolest. Ke vzniku dopomáhá reviktimizace oběti, blízký vztah k osobě pachatele či nevhodná emocionální reakce nejbližších osob. Pocity viny a selhání znemožňují oběti se s viktimizací vyrovnat a přispívají k posttraumatické poruše. Riziko vzniku se zvyšuje, pokud bude mít viktimizace oběti dopad na osobní vztahy, rodinu, zaměstnání apod. Ohrožující fází pro oběť představuje sekundární viktimizace, neboť může oběti způsobit chronickou posttraumatickou stresovou poruchu (Čírtková, 2007, s. 35–36).

K rozpoznání posttraumatické poruchy jsou k dispozici konkrétní **příznaky a projevy**, které popisuje Čírtková v několika bodech. Aby se dalo hovořit o poruše, musí u jedince traumatická událost přetrvávat. Trpí nočními můrami, silnými návaly pocitů či impulzivními reakcemi. Jedinec se vyhýbá činnostem, které by mu traumatickou událost mohly připomínat, izoluje od ostatních a ztrácí své zájmy. Vyskytují se u něj i poruchy spánku, soustředění či pocity hněvu, vzteku a podrážděnosti (Čírtková, 2004, s. 134–135). Příznaky doplňuje Vágnerová o chronické pocity úzkosti, napětí a deprese. Poruchy emocí se projevují citovou otupělostí, strnulostí a absencí některých citů (Vágnerová, 2012, s. 431–432).

3.9 Viktimologická prevence

Pro pochopení viktimologické prevence je důležité nejprve uvést do kontextu prevenci kriminality. Uvést a popsat čím se prevence kriminality zabývá, do jakých skupin ji můžeme rozdělit a jakou má souvislost s viktimologickou prevencí.

Prevence kriminality zahrnuje podle Novotného a kol. aktivity, které se snaží zamezit vzniku, odstranit či oslabit kriminogenní faktory. Nejen že se snaží se zamezit v páchání trestných činů, ale především ovlivňuje potencionálního pachatele a oběť. Prevenci kriminality rozdělujeme následovně. Zaprvé podle toho, na co budeme působit, tedy obsahové zaměření, do kterého patří prevence sociální, situační a prevence viktimologická. Zadruhé, komu má být prevence určena neboli prevenci primární, sekundární a terciální. (Novotný, a kol., 2004, s. 172–173).

Viktimologická prevence, kterou se budeme zabývat podrobněji, vychází podle Svatoše z viktimologických poznatků a zajímá se o osvětu a poradenskou činnost. Klade důraz na ochranu majetku, osoby a na způsob, jakým by se lidé měli chovat nejen v době před trestným činem, ale především v průběhu a po útoku pachatele (Svatoš, 2009, s. 38). Zoubková a kol. doplňují, že viktimologická prevence poskytuje nejen psychologické poradenství, ale také právní či zdravotní. Podle toho, v jaké míře je oběť ohrožena trestným činem, využívá poznatky ze sociální a situační prevence (Zoubková a kol., 2011, s. 218).

Velikovská hovoří o viktimologické prevenci jako o určitých zásadách, metodách a prostředcích, které by měly předcházet tomu, aby se jedinec nestal obětí trestného činu, případně zabránil dalšímu poškozování oběti. Obsahuje konkrétní služby, které jsou orientovány přímo na oběť. **Primární prevence** se v rámci viktimologie zabývá tím, aby jedinci nebyli poškozováni a nestali se oběťmi trestných činů. K tomu dopomáhají různé výchovně-vzdělávací programy, které působí na celou společnost. Součástí primární prevence je hlavně **výchovné působení** rodiny zajišťující harmonický vývoj dítěte. U správné citové výchovy je jedinec schopen navazovat vztahy, poskytovat lásku a díky tomu se zdravě osobnostně rozvíjet. Nejen rodina, ale také výchovně-vzdělávací instituce a sdělovací prostředky mají vliv na výchovné působení. Dále je potřeba společnost informovat o obětech trestných činů. Přesněji o tom, jak lze vznikající nebezpečí včas odhalit a jak mu předcházet. Dále poučit jedince o bezpečném chování, v první řadě v krizových situacích a jak vzniklou viktimizaci zvládat a kde najít pomoc. Různé preventivní aktivity vytvářejí školská zařízení. Příkladem může být téma rizik sociálních sítí a informačních technologií (sexting či kybergrooming). K prevenci dopomáhají i sdělovací prostředky, jako je televize, rozhlas a tisk. Tištěné informační materiály o problematice obětí vydávají hlavně ministerstva, které spolupracují s Policií České republiky (dále jen Policie ČR) a neziskovými organizacemi. V rámci **výchovného působení policie** probíhá prevence dvěma způsoby. První směřuje k občanům, kdy specializované policejní oddělení tisku a prevence a policejní psychologové pořádají preventivní aktivity. Druhý se zaměřuje na vzdělávání a přípravu policistů, aby mohli včas poskytnout pomoc. Vzdělávání v oblasti viktimologie probíhá nejen během základní odborné přípravy, ale také při odborných školeních. Rozšiřují si znalosti a podstupují psychologickou přípravu proto, aby mohli správným způsobem sdělovat tragické zprávy rodině či pozůstalým a uměli poskytnout první psychickou pomoc obětem. Primární viktimologickou prevenci dopomáhají i **neziskové organizace** (např. Bílý kruh bezpečí

či Rosa), které přinášejí cenné poznatky z praxe. Neziskové organizace poskytují služby obětem trestných činů bezplatně a úzce spolupracují s OČTŘ. S primární prevencí souvisí také **legislativa**, neboť jednání, které je dané zákonem jako trestné, může potencionálního pachatele odradit od trestné činnosti (Velikovská, 2016, s. 116–122).

Sekundární prevence nastává, pokud u oběti dochází k primární viktimizaci, jak uvádí Velikovská. Účelem sekundární prevence je, aby se minimalizoval traumatizující pocit, oběť nebyla poškozována a trestný čin se již neopakoval. Zaměřuje se na to, jak správně jednat s obětí a jakou odbornou psychologickou pomoc lze poskytnout ze strany Policie ČR. Situace, kdy policisté **jednají s obětí trestného činu**, představuje pro obě strany značný stres. Nejdůležitějším okamžikem je první kontakt, u kterého je důležité, aby policisté zachovali profesionalitu a zároveň projevíli citlivé jednání vůči oběti. Tím získávají důvěru, potřebné informace k objasnění a zabraňují další viktimizaci (Velikovská, 2016, s. 123–124). Jednání doplňuje Čírtková o sdělování nepříjemných zpráv oběti či pozůstalým a výsledch. Pro tyto situace je důležité zvolit vhodný psychologický přístup. Základní zásadou pro jednání s obětí jsou informace. OČTŘ jsou povinny seznámit oběť s jejími právy, průběhem trestného řízení a o možnostech pomoci. Dále policie zajišťuje narušený pocit bezpečí a napomáhá k jeho obnově. Důležité je také zajistit důvěru oběti a zamezit nevhodnému dotazování. Právě díky nevhodným intimním a soukromým otázkám má oběť pocit nedůvěry, proto je důležité jí význam těchto otázek objasnit. Pro pochopení a správné jednání s obětí je nutná schopnost empatie, která však pro OČTŘ není jednoduchá. Vcítění se do oběti může značně přispět k vyšetření trestného činu (Čírtková, 1998, s. 125–127).

Svojí roli při jednání s obětí hraje podle Čírtkové verbální a nonverbální komunikace. K nonverbální komunikaci patří navázání zrakového kontaktu. Při kladení otázek je zásadní, aby policista neuhýbal pohledem a kontakt byl přímý. Dále by měl mít policista správné držení těla. To znamená neotáčet se, neodklánět se a mít vzpřímený postoj, pokud oběť mluví. S postojem také souvisí vzdálenost, kdy oběť by si sama měla zvolit, jak daleko bude od policisty stát. U komunikace verbální je vhodné zvolit tlumený hlas, pomalejší dotazování a přestávky u kladení otázek. Pokud oběť hovoří, je nutné, aby policista aktivně naslouchal. Měl by shrnout vyslechnuté informace do několika bodů a oběť uklidnit tzv. empatickým mlčením, kdy jí nechává dostatečný čas na srovnání myšlenek. Při jednání je vhodné komunikaci uzpůsobit osobnímu vyjadřování např. „myslím si, že“ atd. Dále je důležité, aby policista nestranně vyjadřoval své pocity a tím umožnil oběti snadnější komunikaci (Čírtková, 1998, s. 127–129).

Do sekundární prevence zahrnuje Velikovská **psychologickou intervenci**, která představuje pomoc podle toho, v jakém časovém období se oběť po trestném činu nachází a lze jí rozdělit na tři fáze. První fáze představuje akutní stav těsně po útoku, dále oběť v různých fázích po činu a třetí fáze zahrnuje následnou psychologickou péči, kterou lze zařadit do prevence terciální (Velikovská, 2016, s. 132). Čírtková doplňuje, že v poskytování psychologické intervence jsou důležité zásady a postupy krizové intervence (Čírtková, 2007, s. 130–131).

Nejprve tedy objasním, co si lze pod pojmem **krizové intervence** představit a jakým způsobem probíhá. U krizové intervence je dle Vodáčkové a kol. důležité pomoci osobám s prožíváním nepříznivé situace a zamezit dalšímu chování, které by jej mohlo ohrozit. Krizový intervent napomáhá řešit vzniklé problémy a podporuje klienta při překonávání překážek (Vodáčková a kol., 2002, s. 60). Krizovou intervenci popisuje Špatenková jako formální pomoc, která je poskytována osobám v krizi a znamená zásah či zákrok. U odborníků vykonávající krizovou pomoc a pracovníků v pomáhajících profesích je důležité, aby byli dostatečně proškoleni či prošli výcvikem krizové intervence. Pomoc by měla proběhnout co nejdříve, jak jen to bude možné, jednoduše bez zbytečných složitostí a co nejbezpečnějším způsobem, aby klient nebyl dále poškozován. Hlavním úkolem krizové intervence je obnovit u klienta narušenou psychickou rovnováhu. Zahrnuje praktickou pomoc probíhající včasným zásahem policie. Dále psychologickou pomoc, zdravotnickou, právní či sociální pomoc. Krizový intervent se snaží klienta emocionálně podporovat, pečovat o něj a zajišťovat pocit bezpečí. Intervence probíhá ve třech základních fázích. Zaprvé zahájení krizové intervence, což představuje navázání prvního kontaktu s klientem. Dále přichází na řadu samotná realizace, kdy se získávají potřebné informace o tom, co se stalo, kdy a kde se událost odehrála, jak k tomu došlo a co bylo spouštěčem. Poslední fází je ukončení intervence, ve které je vše zdokumentováno pro další kontakt s klientem. Cílem krizové intervence je zvládnout nepříznivou situaci klienta, poskytnout mu další potřebnou péči v podobě psychologického poradenství či psychoterapie (Špatenková, 2017, s. 42–49).

V rámci psychologické intervence uvádí Čírtková již zmíněný **stav oběti těsně po útoku**. Zásadním způsobem ovlivňuje životní situaci, vztahy vůči druhým lidem či sebepojetí oběti. Proto je důležité poskytnout oběti psychologickou péči okamžitě po kritické události. Zahrnuje psychologickou první pomoc, která je poskytována policisty nebo lékaři na místě trestného činu. Další možná pomoc je terapie akutního traumatu. Odehrává se dva dny po činu a je prováděna vyškolenými specialisty. U psychologické

první pomoci jsou oběti seznámeni s informacemi, intervencí a identifikací rizikových osob. Jako první jsou obětem sděleny informace o tom, jaké konkrétní reakce mohou po prožité situaci nastat a jakým způsobem se budou projevovat. Oběť zároveň informují o další odborné pomoci. Intervence se snaží zredukovat stres prožité situace na minimum a pomáhá překonávat trauma. Pod identifikací rizikových osob si lze představit takové jedince, kteří zvyšují pravděpodobnost vzniku psychických, tělesných či sociálních potíží a jejich přetrvávání. Riziko se zvyšuje, pokud dojde k reviktimizaci, silné emocionální reakci nebo pokud se oběť stane dítě. Těmto osobám je poskytnuta nadstandartní péče. Dále se oběť vyskytuje **v různých fázích po činu**. Zde se snaží orientovat na psychickou stránku, neboť emocionální rány představují vážnější zranění. Psychologická pomoc se snaží podporovat např. průchod vzniklých emocí, vyrovnávání s následky činu nebo návrat do všedního života. U obětí úmyslného násilí, např. znásilnění, přepadení apod. je následná pomoc náročnější. Snaží se u nich posilovat pozitivní hodnoty, schopnost nepodlehnout a zvládnout krizi. Pracují s tím, co oběti prožily a jaké jsou jejich aktuální problémy. Pro účinnou péči je vhodné, aby se oběť nebála hovořit o kritickém momentu a vyprávěla svůj příběh (Čírtková, 2007, s. 131–136).

Terciální prevence věnuje svoji pozornost snižováním následků vznikajících trestným činem a zároveň se snaží přecházet dalším škodám, jak uvádí Velikovská. U některých jedinců může vznikat problém, kdy se dlouhodobě nebudou moci začlenit zpět do společnosti nebo se zhorší jejich aktuální psychický stav vlivem nové zátěžové situace. Pomoc zprostředkovávají psychologické poradny či kliničtí psychologové, kteří se zaměřují na potřeby a potíže klienta (Velikovská, 2016, s. 150–151).

4 Policie České republiky

Policii ČR představuje Škoda a kol. jako bezpečnostní sbor, který je zřizován státem a má za úkol chránit zájmy veřejnosti jak fyzických, tak právnických osob. V případě zajišťování ochrany má možnost zasahovat do soukromí osob při podezření, že protiprávní jednání by mohlo závažným způsobem ohrozit veřejnost. Zjednodušeně řečeno se policie snaží o zachování bezpečnosti a vnitřního pořádku (Škoda a kol., 2009, s. 22–25). Vše je upraveno dle zákona o Policii České republiky (Zákon č. 273/2008 Sb.).

4.1 Práce Policie ČR

Všeobecným úkolem policistů je sloužit veřejnosti, kdy Velikovská píše především o spojení pomáhat a chránit. V rámci ochrany se policie snaží působit na občany takovým způsobem, aby se během svého života nestali oběťmi trestných činů. Je důležité v nich vytvořit pocit důvěry, aby se na ni v případě ohrožení mohli obrátit (Velikovská, 2016, s. 16). Práci policistů upravují v zákoně **hlavní úkoly**, které Vangeli jednotlivě popisuje. V první řadě má policie vymezenou působnost, což zahrnuje určité druhy úkolů, kde uplatňuje svoji pravomoc. Zajišťují a chrání bezpečnost fyzických osob před hrozícím nebezpečím a porušováním zájmů, kdy se jedná o ochranu zdraví, života či lidské důstojnosti. Probíhá prostřednictvím preventivní dozorové činnosti nebo přímou ochranou osoby, je-li ve vážném ohrožení. Mezi další úkoly police patří bezpečnost majetku před jeho poškozením, odcizením, protiprávním nakládáním apod. Ochranou veřejného pořádku je chápáno zajištění právních a neprávních norem chování, které jsou účinné na konkrétním místě a v daném čase. U předcházení trestné činnosti se policisté zaměřují na řadu preventivních aktivit, které jsou spojené s bezpečností a veřejným pořádkem. Podílí se na primární prevenci, kde se snaží podávat informace o prevenci kriminality, viktimnosti a o pomoci obětem trestných činů. Pomoc obětem zahrnuje prevenci viktimizace, poradenství o bezpečném chování případně o možnostech ochrany a právní poradenství (Vangeli, 2009, s. 62–68).

Součástí policejní práce je **etický kodex policisty**, o kterém se zmiňuje Škoda a kol. Podle tohoto kodexu je cílem chránit bezpečnost občanů a jejich práva a svobody, udržovat pořádek ve společnosti a prosazovat zákonnost. Dále působit na veřejnost preventivně, aby nedocházelo k protiprávní a trestné činnosti a snažit se získat ve veřejnosti podporu a důvěru (Škoda a kol., 2009, s. 29). K etickému kodexu Vangeli doplňuje základní hodnoty, podle kterých přistupuje policie nestranně, odpovědně, ohleduplně a profesionálně. Zároveň je u policie velmi důležitou hodnotou bezúhonnost. V případě ohleduplnosti a taktosti je zásadní, aby policisté vystupovali profesionálně, nestranně a rozhodně, pokud je nějakým způsobem zasaženo do lidských práv a svobod. Při výkonu povolání nesmí být ovlivněni osobními pocity a problémy. Dále musí své jednání přizpůsobit v případě sekundární viktimizace, tragédie nebo sdělování úmrtí do rodiny (Vangeli, 2009, s. 375–377).

Při výkonu služby se policisté setkávají s mnoha **rizikovými faktory**, které dle Holubové a Ščurka ohrožují jejich práci. Jedno z nejzávažnějších rizik je spojeno

s manipulací se střelnými zbraněmi. Zranění může vzniknout při zásahu proti pachateli, střelbách nebo při cvičení služebních zákroků. Dále policistům hrozí poranění v případě dopravních kontrol a nehod, služebních zákroků, nastražených výbušných systémů, běžného výkonu služby apod. Mnohdy je u policistů riziko vzniku posttraumatické zátěžové reakce. Rizika, která jsou spojena s výkonem služby, navazují na základní povinnosti policistů. Jedná se o ochranu práv občanů, společnosti, bezpečnosti, veřejného pořádku a nasazení vlastního života. Proto by policisté měli být obezřetní v každé situaci a připraveni na jakékoliv nebezpečí (Holubová, Ščurek, 2002–2019, online).

4.2 Přístup Policie ČR k obětem trestných činů

Ve své publikaci Jelínek a kol. píše o tom, jakým způsobem by měla Policie ČR, OČTŘ a další orgány k obětem přistupovat. Jejich základní povinností je zachování důstojnosti a respektování osobnosti oběti. Aby se způsobená újma neprohlubovala či nevznikala újma druhotná, musí k oběti přistupovat ohleduplně a s úctou. Zohledňují dosažený věk oběti, zdravotní a psychický stav a rozumovou vyspělost, následně podle těchto kritérií volí přiměřené postupy jednání (Jelínek a kol., 2014, s. 43). Dle webových stránek Policie byl v roce 2010 zaveden systém pomoci obětem, který vykonávají krizoví intervenční a policejní psychologové (viz. kapitola 4.3) (Informace pro oběti trestných činů, © 2019, online).

4.3 Pomoc obětem trestných činů

Policie ČR na svých webových stránkách uvádí čtyři různé formy odborné pomoci, o které může oběť trestného činu žádat. Zaprvé jde o službu odborného psychologického a sociálního poradenství, kde jsou obětem poskytovány potřebné informace pro řešení nepříznivých situací. Informují o tom, jak mohou sociální služby využívat a jaké další formy pomoci existují. Dále se snaží zprostředkovávat další služby a poskytují informace i o právech a jejich uplatnění. V rámci tohoto poradenství se zaměřují na sociálně terapeutickou činnost, která zahrnuje např. krizovou pomoc. Další službou jsou právní informace, kde jsou oběti seznámeny se svými právy a s průběhem trestního řízení. Mají možnost získat pomoc pro uplatnění práva na peněžitou pomoc. Zatřetí jde o právní pomoc, která je poskytována advokáty a zastupují oběť v řízení před soudem. Čtvrtou službou jsou restorativní programy. Snaží se obnovit narušený stav,

který vznikl trestným činem. Obě strany, jak pachatel, tak oběť se podílejí na řešení věci s pomocí nezávislé osoby (O jaké formy odborné pomoci můžete žádat, © 2019, online).

Prvním krokem, jak pomoci obětem trestných činů, jsou dle Jelínka a kol. potřebné informace, které musí povinně poskytnout Policie ČR a policejní orgány ihned v prvním kontaktu s obětí. Informuje o příslušných orgánech, kde je možné podat trestní oznámení a zároveň oběti umožní tento orgán kontaktovat. Během kontaktu s příslušnými orgány je oběti předána informace o subjektech, které jsou zapsány v registru poskytovatelů pomoci obětem. Dále policie předá informace o možnostech ochrany před případným hrozcím nebezpečím. Oběť má zároveň právo získat průběžné informace o vyšetřování a prověřování trestného činu. V souvislosti s trestním řízením je oběť informována o jednotlivých stádiích a roli, kterou v nich bude zastávat. Je seznámena o právech a povinnostech, pokud se ocitne v roli svědka či poškozeného. V neposlední řadě poskytuje policie oběti informace o uplatnění náhrady škody (Jelínek a kol., 2014, s. 61–66).

Jedna z pomoci Policie ČR je **činnost policejních psychologů**. Čírtková píše o kriminálních případech, kde je přítomnost psychologů nutná. Dále se účastní preventivních aktivit a vytvářejí zásady pro komunikaci s obětí trestných činů. Zaměřují se na chování obětí během loupežných přepadení nebo znásilnění. Pro řešení těchto otázek je vyžadována odborná intervence. Posttraumatické sezení je další psychologickou péčí. Zaměřuje se na oběti trestných činů a členy profesionálně vyškolených týmů, u kterých se objevila posttraumatická stresová porucha a snaží se jej zmírnit (Čírtková, 2006, s. 43–47). K práci policejního psychologa uvádí Vymětal a kol. poskytování pomoci pracovníkům policie či rodinným příslušníkům, kteří jsou k dispozici na krajských ředitelstvích nebo policejním prezidiu. Cílem je zajistit policistům psychickou stabilitu a rozvíjet dovednosti k řádné práci. Podílejí se na projektech posttraumatické intervenční péče a anonymní telefonické linky pomoci, kde se snaží zajistit vzájemnou spolupráci. Projekty poskytují akutní krizovou pomoc z řad psychologů, vyškolených odborníků a policistů. V rámci psychologické péče je nabízeno psychologické poradenství, psychoterapie či krizová intervence. Policejní psychologové jsou při své práci zavázáni principem diskretnosti a mlčenlivosti (Vymětal a kol., 2010, s. 51–53).

Koncepce psychologických služeb se využívá při odbornějším uplatnění policejních psychologů, kdy se podle Velikovské orientují i na potřeby občanů, přesněji poškozených (Velikovská, 2016, s. 144–145). Potřebnou pomoc upravuje závazný pokyn policejního prezidenta č. 97/2010, **o systému psychologické pomoci obětem trestné**

činnosti a obětem mimořádných událostí dle webových stránek Policie ČR (Interní akty řízení, © 2019, online). Hlavním účelem vzniku, jak uvádí Voska a Borovanská, bylo zlepšení přístupu policie. Pozornost byla věnována snížením rizik sekundární viktimizace, prevenci posttraumatických poruch, pomoci obětem v trestním řízení a odborné pomoci. Systém psychologické pomoci se zaměřuje na poskytování informací o psychologické či sociálně právní pomoci a na krizovou intervenci. Pro zlepšení odborné pomoci byla uzavřena spolupráce mezi Bílým kruhem bezpečí a Policií ČR o poskytování pomoci obětem trestné činnosti. Účelem spolupráce je poskytování kontaktů a osobních údajů, aby obětem byly nabídnuty různé možnosti pomoci (Voska, Borovanská, 2012, s. 124–125). Systém psychologické pomoci se dle Vymětala a kol. zaměřuje především na pozůstalé, oběti znásilnění a zvláště zranitelné oběti úmyslných trestných činností. Dále pomáhají obětem, na kterých byl spáchán pokus vraždy či zabití, obětem dopravních nehod, rodinám pohřešovaných osob a obětem krátkodobé ochrany. Služby psychologické pomoci poskytují vyškolení jedinci v **krizové intervenci**, kteří zprostředkovávají přímou pomoc a nepřetržitou telefonickou podporu (Vymětal a kol., 2010, s. 64).

Krizoví interventi z řad policistů působí, jak uvádí Velikovská, při krajských ředitelstvích policie. Jsou k dispozici bezprostředně po trestném činu nebo tragické události, kdy se snaží poskytovat potřebné informace, zajistit aktuální potřeby poškozeného a předat kontakt na odbornou pomoc. Zprostředkovávají okamžitou psychickou péči, což představuje pomoc krizových interventů a policejních psychologů v těžkých chvílích po činu. Pomoc je poskytována na místě trestného činu případně během dalších policejních úkonů např. při trestním řízení. U včasné a rychlé pomoci může docházet ke snižování primární, ale i sekundární či následné terciální viktimizace. Policejní psycholog či krizový intervent je v rámci systému psychologické pomoci přivolán operačním střediskem k obětem. Služby přispívají nejen ke zlepšení péče o oběti, ale pomáhají při vyšetřování trestného činu a odhalování pachatelů (Velikovská, 2016, s. 145–146). Cílovou skupinu krizové intervence vymezuje Matoušková na oběti trestných činů, pozůstalých či obětí přírodních katastrof. Policie ČR zaměřuje svoji pomoc především na oběti znásilnění, nebezpečného pronásledování, násilných trestných činů, zvláště zranitelné oběti, jedincům pohřešovaných osob apod. Služba krizové intervence neleží pouze v rukou psychologů nebo psychoterapeutů, ale může být poskytována i širším okruhem pracovníků. Kritériem pro výkon krizového intervenanta je odborný výcvik. Rozhodujícím faktorem je místo a čas, neboť pro účinnost intervence

je důležité poskytovat ji co nejrychleji (Matoušková, 2013, s. 97–98). Pracovník krizové intervence musí podle Špatenkové disponovat odbornými, osobnostními a praktickými kompetencemi. Mezi nároky patří například schopnost navazovat a udržovat kontakt s jedinci v obtížných situacích, odhadnout aktuální situaci a následně ji zhodnotit, umět se rozhodovat v časově tíživé situaci a nést odpovědnost či spolupracovat s dalšími institucemi. Prací krizového intervenanta je vytvořit pro jedince bezpečné místo, kde mohou vyjádřit své emoce a problémy (Špatenková, 2017, s. 119–120).

Další z možností krizové intervence je **anonymní telefonní linka pomoci v krizi**, kterou Vymětal a kol. určuje nejen policistům a dalším příslušníkům záchranných sborů, ale rodinným příslušníkům či širší veřejnosti, ocitnou-li se v mimořádné události. Jde o linku důvěry, která je k dispozici 24 hodin denně a spolupracuje s posttraumatickou intervenční péčí. Vznikla díky zvyšujícímu se počtu služebních zásahů. Pracovníci linky pomoci z řad bývalých policistů, policejních psychologů nebo sociálních pracovníků jsou vyškoleni v telefonické krizové intervenci a mají povinnost zachovat mlčenlivost a anonymitu klienta. Pomáhají klientům orientovat se v tíživé situaci, vyznat se ve svých emocích a hledat způsoby řešení nepříznivých situací. Současně pracovníci linky poskytují další potřebné informace a kontakty na odborná pracoviště (Vymětal a kol., 2010, s. 13–15).

4.4 Přehled statistik

Systém psychologické pomoci obětem od svého vzniku v roce 2010 zaevidoval do dvou let fungování, jak uvádí Voska a Borovanská, celkem 1888 různých událostí, ke kterým byli krizoví intervenanti celkem povoláni 2338krát. Intervence byla poskytnuta 4103 osobám, z toho v 517 případech podali intervenci opakovaně. V celkovém počtu do roku 2012 proběhlo celkem 4620 kontaktů s oběťmi trestných činů. Intervence z řad policejních psychologů byla v první polovině roku 2010 poskytována 155 osobám před vznikem systému psychologické pomoci. Po vzniku se do konce roku 2010 počet intervenovaných osob zvýšil na 516. Během dvou let fungování byli intervenanti nejčastěji přivoláni k dopravním nehodám, kdy poskytovali pomoc 1348 osobám. Dále pozůstalým osobám v rámci dopravních nehod a pozůstalým po obětech sebevražd v 1073 případech. U trestných činů byla intervence nejčastěji poskytována 324 obětem znásilnění (Voska, Borovanská 2012, s. 125–128). Velikovská píše o celkovém počtu 4526 událostí za léta 2010–2014, kterými se krizoví intervenanti zabývali. Jednalo se o 5523 výjezdů, kde poskytovali pomoc 10 501 poškozeným osobám a 1487 bylo nutné pomoci opakovaně.

Celkem za 4 roky fungování pomoci se interventi dostali do 11 988 kontaktů. K nejčastějším událostem lze přiřadit náhlá úmrtí a trestné činy vraždy či zabití. Statistiky systému psychologické pomoci obětem trestných činů a mimořádných událostí zpracovávají jednotlivá krajská ředitelství Policie ČR a Policejní prezidium ČR (Velikovská, 2016, s. 147–149).

Policejní statistiky o obětech trestných činů jsou dle Martinkové tvořeny především údaji o mravnostní a násilné kriminalitě. V rámci majetkové kriminality jsou zaznamenávány pouze některé trestné činy. Data policie shromažďuje na základě trestních oznámení či vlastním dopátráním. Díky policejním údajům se zjistilo, že v roce 2015 bylo v České republice evidováno minimálně 40 380 obětí kriminality, což představuje pokles oproti roku 2006, který činil počet 49 940 obětí. Policie v roce 2015 zaznamenala 18 258 mužů a 16 541 žen, kteří se stali obětí kriminality. Podle policejních statistik bylo nejvíce obětí poškozeno trestným činem krádeže v 52,1 %, ve 14,2 % se jednalo o úmyslné ublížení na zdraví, 7,3 % tvořilo nebezpečné vyhrožování a loupeže zastupovalo 5,4 %. Policejní evidence obětí uvádí i následky způsobené trestnou činností. Zranění postihlo téměř 18 % obětí, jiným následkem bylo zasaženo 69 % (např. psychickým šokem nebo ztrátou majetku) a ve 12 % vyvázly oběti bez závažných následků (Martinková., 2016, s. 82–87).

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jakým způsobem Policie ČR jedná a komunikuje s oběťmi trestných činů. Zda mají policisté povědomí o tom, jak by měli v případech prvního kontaktu postupovat, aby pomoc obětem byla poskytnuta co nejrychleji a dále se u nich nerozvíjela způsobená újma či nevznikala posttraumatická stresová porucha. Dále se snažím zjistit informace o tom, s jakým jednáním se lze u obětí trestných činů setkat. Součástí výzkumného šetření je přiblížení krizové intervence, kdy zjišťují, jak danou službu policisté vnímají. Také se zaměřuji na oběti pozůstalých v souvislosti s oznamováním tragických zpráv. Otázky rozdělené na tazatelské a výzkumné jsou společně s hlavní výzkumnou otázkou uvedeny v tabulce č. 1.

Hlavní výzkumná otázka	Výzkumné otázky	Tazatelské otázky
Jak Policie ČR funguje v případě obětí trestných činů?	VO I. Jaký je postup při prvním kontaktu?	TO 1. Co je důležité při prvním kontaktu s obětí trestného činu?
		TO 2. Jakým způsobem s oběťmi jednáte?
		TO 3. Co je podle vás při tomto kontaktu nejtěžší?
		TO 4. Na co se vás oběti nejčastěji ptají?
	VO II. S čím se policista u oběti setkává?	TO 5. Jaké jsou vaše zkušenosti s oběťmi trestných činů?
		TO 6. Co vnímáte jako problematické při jednání s obětí?
		TO 7. Měníte svůj přístup při jednání, pokud zjistíte, že jde o zvlášť zranitelnou oběť?
		TO 8. S oběťmi, jakých trestných činů se nejčastěji setkáváte?
	VO III. Jsou policisté seznámeni s krizovou intervencí?	TO 9. Jak byste vysvětlili pojem krizové intervence?
		TO 10. Máte povědomí o krizové intervenci?
		TO 11. K čemu je podle vás krizová intervence dobrá?

		TO 12. Ptají se vás oběti, zda jim poskytnete službu krizového intervenanta, policejního psychologa nebo jim pomoc nabízíte?
	VO IV. Jaký je postup v případě pozůstalých osob?	TO 13. Jak postupujete při sdělování tragické zprávy?
		TO 14. Připravujete se nějak na toto oznámení?
		TO 15. Jakou další pomoc nabízíte pozůstalým osobám?

Tabulka č. 1: schéma výzkumných otázek

5.2 Výzkumná metoda a respondenti

Výzkumné šetření je provedeno pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor neboli interview, jak uvádí Gavora, nám pomáhá hlouběji zmapovat danou problematiku díky přímému kontaktu s dotazovaným jedincem. Pro správně vedený rozhovor je zásadní navázat přátelskou a otevřenou atmosféru tzv. rapport. Během polostrukturovaného rozhovoru jsou kladeny základní otázky, u kterých je možnost se doptávat na případné nedostatky (Gavora, 2010, s. 136–137). Pojem interview popisuje Jandourek, jako osobní kontakt mezi dvěma jedinci, kdy probíhá dotazování na určité téma. Cílem tazatele je zjistit potřebné informace. Respondentem se rozumí osoba, která je dotazovaná při interview, dotazníku či anketě (Jandourek, 2007, s. 112–204). Z obecného hlediska patří rozhovor mezi kvalitativní výzkumné šetření, jak uvádí Hendl. Od vedení rozhovoru se požaduje citlivost, koncentrace, dovednost a interpersonální porozumění (Hendl, 2016, s. 170).

Rozhovory s jednotlivými respondenty probíhaly v jejich přirozeném prostředí, tedy na služebnách jednotlivých oddělení Policie ČR. Uskutečnili se po předchozí telefonické dohodě. Otevřenými otázkami jsem zjišťovala potřebné informace o dané problematice. V některých případech bylo nutné použít doplňující a upřesňující otázky, aby odpověď neobsahovala nejasnosti a byla plně srozumitelná. Respondenti byli nejprve seznámeni s tématem bakalářské práce a následně s jednotlivými tazatelskými otázkami,

na které vzápětí odpovídali. Vše probíhalo v klidné a přátelské atmosféře. Dotazovaní jedinci byli v úvodu seznámeni s anonymitou a nezveřejněním průběhu celého rozhovoru. Z tohoto důvodu je v příloze vzorového rozhovoru uvedena pouze část odpovědí vztahujících se přímo k tázané otázce.

Pro výzkumné šetření bylo poněkud obtížné vyhledat jednotlivé respondenty, kteří by ochotně sdělili informace týkajících se obětí trestných činů, neboť se jedná o poněkud citlivé téma. Podařilo se ale oslovit malý počet respondentů, mezi které patří tři muži a jedna žena. Pro tento výzkum byly zvoleny osoby, které jsou ve služebním poměru déle jak pět let z důvodu dosažených zkušeností. Díky již zmíněné obtížnosti vyhledat vhodné respondenty, byly osloveny dvě osoby z řad krizových interventů. Pomohou tak uskutečnit lepší vhled do problematiky a porovnání přístupu k obětem trestných činů od policistů, kteří se krizové intervenci nevěnují. Přehled základních informací o respondentech je uveden v tabulce č. 2.

Respondent	Pohlaví	Délka služby	Krizová intervence	Oddělení
R1	Muž	7 let	4 roky	Dopravní
R2	Muž	24 let	9 let	Dopravní
R3	Muž	26 let	–	Obvodní
R4	Žena	11 let	–	Obvodní

Tabulka č. 2: Základní informace o respondentech

5.3 Výsledky výzkumného šetření

Zhodnocení výzkumného šetření je rozděleno do následujících podkapitol na jednotlivé výzkumné otázky z důvodu snadnějšího a přehlednějšího orientování. Zaměřuji se na zmapování jednotlivých tazatelských otázek, dle kterých vyhodnocuji VO. V krátkosti jsou uvedeny některé odpovědi respondentů v závislosti na tom, zda odpovídají podobným způsobem či nikoli. R1 a R2 se věnují krizové intervenci profesionálně již několik let.

5.3.1 Výzkumná otázka I.

U první VO je úkolem zjistit, jak policisté postupují při prvním kontaktu s obětí trestného činu. K tomu dopomáhají čtyři tazatelské otázky TO1, TO2, TO3 a TO4, u kterých se zaměřuji na zásady prvního setkání a způsobu jednání. Dále jsou předmětem

zájmu obtížnosti prvních kontaktů s oběťmi a nejčastější otázky, které jsou policistům pokládány.

Výsledky TO1 se u R1 a R3 v zásadě příliš neliší, neboť oba uvádějí jako nejdůležitější krok ověření skutečnosti, zda jednájí se správnou osobou. R1 zároveň dodává, že osoba by se měla dostat do prostředí, které jí je známé nebo do klidného a nerušeného místa. *„Důležité je dostat osobu do klidného zázemí. Umožnit ji, aby se např. posadila, napila a následně se přecházelo k tomu, co se stalo“ (R1)*. Volba prostředí je pro oběť klíčovým bodem. Umožňuje lepší soustředění a věnování pozornosti otázkám, na které se policisté ptají. *„Celkově je při prvním kontaktu důležité reagovat rychle a pružně“ (R1)*. Naopak R2 a R4 zodpověděli otázku poněkud odlišným způsobem. R2 uvedl jako zásadní informaci *„získat si důvěru při navázání kontaktu, abychom se nám lépe pracovalo“ (R2)*. Vzniklou důvěrou mezi policisty a oběti vše začíná, jelikož pomáhá snadněji získat potřebné informace o trestném činu. V případě R4 jde o zvolení individuálního přístupu. *„Záleží na tom, jestli je to oběť majetkového nebo násilného trestného činu... protože každý reaguje naprosto odlišně“ (R4)*. Odpověď byla vztažena na oběti domácího násilí, kdy při takto traumatické události je nutné nenaléhat a vše řešit postupně.

TO2 zaměřená na způsob jednání byla zodpovězena R1 a R3 odlišně. U R2 a R4 byly odpovědi uvedeny ve velmi podobném znění. V případě R1 se řídí jednotlivými postupy, jak by měli policisté správně postupovat. *„Procházíme školením, kde se na tyto situace připravujeme a následně aplikujeme v praxi“ (R1)*. Dále policistům pomáhají jednotlivé zkušenosti, které si v rámci dobrého kolegiálního přístupu mezi sebou předávají. Jednání se také liší podle jednotlivých druhů případů a volí se jiné postupy, pokud jsou oběti přímo na místě činu. *„Jinak se přizpůsobuje jednání k člověku, ke kterému se jede oznámit nepříjemná zpráva z místa nehody“ (R1)*. Odpověď R2 je zaměřena na oběti pozůstalých osob. *„Pokud jedeme oznámit nepříjemnou zprávu, tak čekáme na reakci oběti“ (R2)*. Podle toho policista přizpůsobí své jednání, aby bylo ohleduplné k oběti. R3 zastává názor empatického, slušného jednání a chování a profesionálního přístupu. Odpověď R3 lze považovat jako doplnění k R1. *„Hodně se řídíme tím, jak se projevují oběti“ (R4)*. Z odpovědi je tedy patrné, že způsob, jakým s oběťmi, budou jednat, volí dle okolností situace.

R1, R2 a R3 se v rámci TO3 shodli na tom, že nejtěžším bodem je sdělit oběti informaci o skutku či tragédii. V průběhu dalšího dotazování k upřesnění TO3 se jejich odpovědi poněkud lišily. Dle zjištěných odpovědí je pro každého respondenta obtížné

něco jiného. V případě R1 je „nejtěžší udělat první krok“ (R1), kterým musí policista celou situaci začít. „Informaci musíme sdělit co nejdříve“, dodává (R1). R2 hovoří o navázání kontaktu v případě, kdy je oběť po trestném činu ve fázi šoku, což celou situaci může ztěžovat. Dále by neměli policisté situaci zjednodušovat a každou oznámenou událost brát ve vztahu k oběti seriózním způsobem. „Obtížné může být se do nich vcítit a být dostatečně empatický. Nebýt výřečný a umět dostatečně naslouchat“ (R2). R3 během své odpovědi zohledňoval jednotlivé faktory, kterými oběť během kontaktu disponuje. „Záleží na věku, pohlaví i na vzdělání oběti, proto nelze přesněji říci, co je nejtěžší“ (R3). U každé oběti jde o jiný faktor, který situaci dělá obtížnější. Podle R4 je těžké zvolit vhodný přístup jednání díky rozmanitosti emocí lidí.

V případě R1 a R2 se odpovědi u TO4 ztotožňují. Oba respondenti uvedli jako nejčastěji kladené otázky: „Co se stalo? Co mám dělat? Co bude dál?“ V případě první otázky jde o co nejmírnější způsob vysvětlení. Otázky směřující do budoucna mohou nastat, pokud půjde např. o sebevraždu manžela či manželky. Oběť proto v prvním okamžiku napadne myšlenka, že bez partnera nedokáže žít. „Lidé se v podstatě ptají na cokoliv, podle toho, co se jim právě odehrává v hlavě“ (R1). Právě u pozůstalých je dle R2 nejčastější otázkou „jak se mám se situací vypořádat?“ Z odpovědi R1 můžeme k pozůstalým doplnit informaci, že pokud se nacházejí v místě úmrtí, ptají se na to, zda mohou vidět tělo. V těchto případech by se mělo pozůstalému umožnit nahlédnout. „Když na tom člověk trvá, upozorníme ho, v jakém je oběť stavu“ (R1). Podle R3 záleží, jakého protiprávního jednání je jedinec stal obětí. „Zpravidla se ptají na průběh trestního řízení, řízení před soudem, případných nákladů na zastupování při těchto řízení. Dále se ptají na jednání s pojišťovnami“ (R3). Otázky směřované k postupům vyšetřování a prošetřování události uvedl R4: „V případě domácího násilí jsou nejčastěji pokládány otázky: Je možnost osobu vykázat? Co se s tím dá dělat? Jak postupovat, aby bylo dodrženo vykázání?“

Otázky	Klíčové body	Podobnost odpovědí
TO1	Zásady prvního setkání	R1, R3
TO2	Způsob jednání	R2, R4
TO3	Obtížnost prvních kontaktů s oběťmi	R1, R2, R3
TO4	Nejčastější otázky	R1, R2

Tabulka č. 3: Podobnost odpovědí TO1 – TO4

Shrnutí VO I.

Cílem výzkumné otázky I. bylo zjistit, jaký je postup při prvním kontaktu s obětí trestného činu. Shodná odpověď byla uvedena u R1 a R3, kdy si nejprve zjišťují informaci, jestli komunikují se správnou osobou. Dále se snaží oběť dostat do klidného prostředí. R2 se snaží u oběti vzbudit pocit důvěry a R4 volí u každého jedince individuální postup. R1 při jednání s oběťmi postupuje podle návodu správné komunikace, při které využívá získané zkušenosti. R2 a R4 nejdříve počkají, jak na sdělenou zprávu budou jedinci reagovat. Poté své jednání přizpůsobují celé situaci. R3 jedná vždy slušně, empaticky a profesionálně. Pro R1, R2 a R3 je obtížné tragickou informaci sdělit. R4 vidí jako obtížné emocionální vypětí a přizpůsobení svého jednání oběti. Samozřejmostí je spousta otázek, které oběti policisty zahrnují. Nejčastější otázky dle R1 a R2 jsou: „Co se stalo? Co mám dělat? Co bude dál?“ R3 se dotazují, čeho se stali obětí a na okolnosti související se soudem. U R4 otázky směřují v rámci domácího násilí k institutu vykazání.

5.3.2 Výzkumná otázka II.

VO II. zjišťuje pomocí TO5, TO6, TO7 a TO8, s čím se policisté mohou u obětí setkat. Respondenti uvádějí, jaké mají zkušenosti s oběťmi během svého působení u Policie ČR. Popisují, v čem vidí největší problém při jednání s obětí, jak je tomu v případech, pokud se setkají se zvláště zranitelnou obětí a s jakými typy obětí trestných činů přicházejí nejčastěji do kontaktu.

V případě TO5 se všichni respondenti shodli na tom, že zkušenosti, které policista během několika let služby získá, jsou velmi rozmanité. Dále se však jejich některé odpovědi odlišovaly. R1 a R2 se v odpovědích shodují, že nejnáročnější je jednat s pozůstalými dětí. Dále se lze setkat s mnoha nepříjemnými situacemi, kdy oběti odmítají uvěřit tomu, co se stalo a vysvětlit okolnosti je takřka nemožné dle R1. Ne vždy mohou být zkušenosti špatné. „*Mám ale i dobré zkušenosti. Např. při intervenci rodina spolupracovala. Dostali jsme i děkovný dopis za poskytnuté služby a přístup Policie ČR*“ (R1). Oběti podle R2 nejčastěji veškerý kontakt odmítají, nechtějí s nikým hovořit. Na druhou stranu mají některé oběti zájem jednat se samotným pachatelem. „*Dále mám zkušenosti s oběťmi po sebevraždách nebo tragických událostí např. utopení*“ (R2). U R3 a R4 záleží na typu člověka, který se stane obětí. „*Setkal jsem se s reakcemi od naprosto chladných, klidných až po naprosto hysterické*“ (R3).

U TO6, co vnímají policisté jako problematické, když mají jednat s obětí, se uvedené odpovědi respondentů rozcházejí. Pouze v případě R1 a R4 nastala shoda. Oba uvedli jako problém emoce, kdy oběti mají tzv. „zatemněno před očima“. „Často třeba toho člověka uklidnit mě přijde jako problém“(R4). Jako příklad uvedl R4 okradeného člověka s hysterickými reakcemi okamžitého zabezpečení domu před pachatelem. R1 dále uvedl, že problémové může být také, když osoby např. na sdělení tragické zprávy nereagují, nemají zájem komunikovat nebo odmítají policisty pustit dovnitř. „Když chtějí být sami, nenechávat je a předat je aspoň někomu z rodiny nebo blízkých přátel“(R1). Dle R2 je problematické, když se oběti chtějí setkávat opakovaně, což je pro policisty obrovská zátěž. „Pokud s nimi jednáme delší dobu, tak s nimi můžeme navázat osobnější kontakt“(R2). Dále uvedl že, „můžou nás brát jako posly špatných zpráv a při vyšetřování s námi už nechtějí spolupracovat“(R2). R3 zaměřil svou odpověď na administrativní práci při zapisování trestného činu, kdy oběť může strávit na policejní služebně i několik hodin.

Jaký je postup a zda se odlišuje přístup v případě zvlášť zranitelných obětí, zjišťuje TO7. Odpovědi R1 a R2 jsou stejné v případě zvlášť zranitelné oběti znásilnění. V tomto případě se doporučuje volit k výjezdu policistku. Důvodem je, aby se stav rozrušení oběti dále nezhoršoval. „Volá se žena, aby se oběti celá událost nevracela nebo nepřipomínala“(R2). Jednání by s tímto typem obětí mělo být citlivější a ohleduplnější. „Přístup v případě dětí nebo seniorů by měl být stejný. Pouze volit mírnější postup sdělení“(R1). R3 pokládá za zásadní pouze změnu obsahu komunikace než celkový přístup. Styl komunikace by měl odpovídat věku oběti a druhu trestné činnosti. „Jinak budeme hovořit se ženou, jinak s dítětem nebo seniorem“(R3). V případě R4 se s zvlášť zranitelnou obětí setkává pouze výjimečně. Pokud ale tato situace nastane, předávají se oběti službě kriminální policie.

Odpovědi u TO8 se v zásadě lišili podle toho, z jakého oddělení Policie ČR respondenti pocházejí. R1 a R2 z oddělení dopravní policie, kteří jsou zároveň krizovými interventy, zodpověděli otázku téměř totožně. V jejich případech se jedná nejčastěji o oběti dopravních nehod pozůstalých a přeživších, dále pozůstalé oběti sebevražd, náhlých úmrtí nebo oběti znásilnění. V případě R3 a R4, kteří působí na obvodním oddělení, jde o oběti majetkových trestných činů, přesněji krádeží a násilných trestných činů. „Co se týká služby kriminální policie, tak to jsou hospodářské trestné činy a závažná trestná činnost“(R3). R4 dále uvedl oběti domácího násilí. „V posledních letech začalo domácí násilí narůstat a institut vykázání se uplatňuje čím dál častěji“(R4). Zvyšuje se

také napadení, kdy bývá problémem, že osoby se mnohdy oběťmi necítí. Naopak se ve větší míře setkávají s oběťmi nepravými. „Často šlo o nějakou fingovačku, kdy si lidé na oběti pouze hráli“ (R4).

Otázky	Klíčové body	Podobnost odpovědí
TO5	Zkušenosti s oběťmi	R1 – R4
TO6	Problémy při jednání	R1, R4
TO7	Odlišný přístup u zvláště zranitelných obětí	R1, R2
TO8	Typy obětí trestných činů	R1 + R2, R3 + R4

Tabulka č. 4: Podobnost odpovědí TO5 – TO6

Shrnutí VO II.

Získanými informacemi bylo zjištěno, s čím se u oběti policista setkává. Všichni tázaní respondenti se shodli na rozmanitosti jejich zkušeností. R1 a R2 mají zkušenost s odmítavou reakcí na prožitou událost. Oběti mají tendenci uzavírat se před svým okolím a být o samotě. R3 a R4 se setkali s mnoha reakcemi od klidných a vyrovnaných až po hysterické a záchvatové. Problémem při jednání mohou být již zmíněné hysterické reakce, kdy mají policisté potíže oběti uklidnit. R2 vidí obtíže v opakovaném setkávání, neboť může u oběti vznikat osobnější vztah. V průběhu služby se policisté mohou setkat i s tzv. zvláště zranitelnou obětí. R1 a R2 přišli do kontaktu s obětí znásilnění. Doporučili, aby s tímto typem obětí jednala vždy žena. Přístup k zvláště zranitelným obětem by dle R3 měl být stejný, jako v případě obětí méně závažných trestných činů. Pouze by se měla jinak upravit komunikace např. u dětí či seniorů. Dále respondenti uvádějí, s jakým typem oběti se nejčastěji setkávají. R1 a R2 se shodují, že nejčastěji přicházejí do kontaktu s oběťmi dopravních nehod, oběťmi znásilnění a oběťmi pozůstalých po sebevraždách či dopravních nehodách. U R3 a R4 jde hlavně o oběti majetkových trestných činů a oběti domácího násilí.

5.3.3 Výzkumná otázka III.

VO III. je zaměřená na službu krizové intervence. TO9, TO10, TO11 a TO12 zjišťují, jak jednotliví respondenti vysvětlují pojem krizové intervence a jaké je jejich povědomí o této poskytované službě. Uvádějí, jaký má krizová intervence v rámci Policie ČR smysl a zda jim policisté službu nabízejí nebo se oběti na formy pomoci ptají samy.

Všichni tázaní respondenti R1 – R4 u TO9 odpověděli, že krizová intervence představuje prvotní psychologickou podporu pro osoby zasažené trestným činem nebo pozůstalé po tragických událostech. R3 upřesňuje, že pomoc je určena zpravila obětem závažných trestných činů. U R4 odpověď zahrnuje i viníky dopravních nehod a R2 doplňuje, že krizová intervence je systém péče o oběti trestných činů. *„Jedná se o službu, kterou zřídila Policie České republiky... je to psychologická podpora pro oběti trestných činů nebo neštěstí různého charakteru např. sebevražda, dopravní nehoda nebo náhlé úmrtí“ (R1).*

U TO10, zda mají policisté povědomí o poskytování krizové intervence, jsou odpovědi u R1 a R2 stejné. Pouhým rozdílem je informace o tom, jak dlouho službu poskytují. R2 se krizové intervenci věnuje 4 roky. *„Krizového intervanta vykonávám od roku 2010“ (R2).* R4 se krizové intervenci začíná věnovat. R3 je přesně informován o tom, kde službu nalezneme a že se jedná o speciálně vyškolené policisty. *„Krizová intervence je poskytována ze strany psychologických služeb Krajského ředitelství“ (R3).*

Výsledek TO11 se velmi podobá u R1, R2 a R3. Odpovídali na otázku, v čem vidí smysl krizové intervence. R1, R2 a R3 jsou toho názoru, že se obětem věnuje někdo, kdo je na tuto problematiku vyškolený, umí správně postupovat a má dostatek času s oběťmi jednat, v čemž spatřují velké pozitivum. R1 dodává, že služba krizové intervence poskytuje oběti mnohem kvalitnější a lepší péči, než je při běžném vyšetřování. V dřívější době takto odbornou službu policisté neposkytovali a učili se jí pouze v rámci základní odborné přípravy. *„Dnes se na krizovou intervenci klade větší důraz a Policie ČR v tomto ohledu udělala obrovský kus práce“ (R1).* R2 vyzdvihuje důležitost této složky. *„Je nezbytná, protože pomáhá obětem, aby se vyrovnaly se situací“ (R2).* První kontakt s policisty si jedinec pamatuje napořád, a proto je zásadní vědět, jakým způsobem jednat. Dále krizová intervence dle R2 usnadňuje práci vyšetřovatelům. Při sdělování tragických zpráv existují stanovené postupy, kterými se krizoví intervenci řídí. *„Poskytnutí odborné krizové intervence lze částečně eliminovat šokové reakce zpravidla u pozůstalých“ (R3).* R4 vidí smysl odborné pomoci v psychologické pomoci a podpoře a ve způsobu oznamování špatných zpráv. *„Je dobré, že v mezidobí s tím člověkem někdo zůstane nebo počká“ (R4).*

Na TO12 odpovídají všichni respondenti podobným způsobem. O službě oběti ve většině případů nevědí. Policisté obětem pomoc nabízejí, aby měli dostatečný přehled. *„Předáváme jim kontakt, na koho se obrátit, když nechtějí pomoc hned“ (R1).* Důvodem jsou případné další otázky, na které se mohou chtít oběti v průběhu vyšetřování zeptat.

U zvlášť zranitelných obětí sepisují formulář Bílého kruhu bezpečí. „*Později oběť kontaktují a poskytnou jí další pomoc*“ (R2). Oběť nabízenou pomoc může odmítnout. V rámci krizové intervence poskytují i poradenství pro pozůstalé, následně pak policisté odkazují na psychology. Pokud oběti o okamžitou pomoc nemají zájem, nechává se jim kontakt na daného policistu, jak uvádí R4. „*Žádné jiné kontakty nenecháváme, protože tato pomoc slouží bezprostředně po činu*“ (R4).

Otázky	Klíčové body	Podobnost odpovědí
TO9	Pojem krizové intervence	R1 – R4
TO10	Povědomí o krizové intervenci	R1, R2
TO11	Smysl krizové intervence v rámci Policie ČR	R1, R2, R4
TO12	Nabízení a poskytování služeb	R1 – R4

Tabulka č. 5: Podobnost odpovědí TO9 – TO12

Shrnutí VO III.

Na otázku, zda jsou policisté seznámeni s krizovou intervencí, odpověděli všichni respondenti kladně. Službu chápou jako primární psychologickou podporu, která se snaží pomáhat obětem trestných činů. Samozřejmostí je i povědomí o službě krizové intervence, kdy R1 a R2 pomáhají obětem již několik let. Podstatu krizové intervence v rámci Policie ČR vidí R1, R2 a R3 podobnou. Pomáhá obětem, aby se s danou situací uměly vyrovnat. Dříve se obětem nikdo moc nevěnoval. Dnes jsou ale proškolení policisté, kteří vědí, jak s nimi jednat. Nejen že policisté jsou seznámeni s krizovou intervencí, ale také tuto službu obětem nabízejí. Kontakty na případnou pomoc poskytují z důvodu pozdější podpory nebo doplňujících otázek k průběhu vyšetřování.

5.3.4 Výzkumná otázka IV.

Pozůstalé osoby zkoumá VO IV. K tomu slouží TO13, TO14 a TO15, které mají za úkol vyzkoumat, jaký je postup v případě sdělení tragické zprávy a jestli se policisté na oznámení připravují. Poslední otázka mapuje, jaké formy další pomoci jsou určeny pro pozůstalé.

Na postup při sdělování tragické zprávy, tedy TO13, odpověděli R1 a R3 velmi podobně. Předem si rozdělí své role, kdo bude tragickou zprávu sdělovat. „*Může to být i na základě toho, kdo je zkušenější*“ (R1). Rozdělení je zásadní v tom, aby policisté nehovořili zároveň a oběť nevedli do většího stavu rozrušení. Další podobnost nastala

v případě R1, R2 a R3. „*Posadit člověka do klidu a zjistit si totožnost*“ (R1). Postupovat by se mělo empaticky, zdvořile a v případě potřeby osobu podpořit. R2 dodává, že po zjištění totožnosti osobu požádají o vhodné místo, kde informaci sdělí. Není vhodné osobu o tragické události informovat venku na rušné ulici nebo ve dveřích domu. R3 dále uvádí rychlou přípravu, aby se pozůstalá osoba tragickou událost nedozvěděla dříve ze sociálních sítí. Podle R4 je postup při sdělení tragédie vždy individuální. „*Z mých zkušeností je asi nejlepší říct to hnedka narovinu a bez emocí*“ (R4). Hlavní je se představit a sdělit z jakého obvodu policisté přicházejí.

TO14, která je zaměřena na přípravu oznámení, se shoduje u R2, R3 a R4. Informují se o místě pobytu a zda se na daném místě nachází, případně kde by mohl zdržovat. Kolik dalších osob v obydlí je a jejich jména. R2 uvádí důležitou zásadu, aby při sdělování tragické zprávy nedocházelo k omylu. „*Zjistit, jestli mají další děti nebo jde o jedináčka v případě, když zemře dítě*“ (R2). Z odpovědi vyplývá, že by se vždy měl brát v úvahu typ oběti, např. u oběti seniora zjistit aktuální zdravotní stav. R1 se vždy řídí úvodní větou „Bohužel vám musíme sdělit nepříjemnou informaci, že...“. V první řadě identifikuje člověka, kterému se má zpráva sdělit.

U TO15, kdy se jedná o pomoc pozůstalým, jsou poněkud rozdílné a shodují se pouze v určité části odpovědi. R4 a R1 uvádějí, že v případě krizové intervence jsou pozůstalým nabídnuty po prvním setkání maximálně dvě další schůzky. „*Pak je odkazujeme na psychologickou pomoc nebo dalším odborníkům*“ (R1). R2 nabízí pozůstalým služby neziskových organizací nebo je upozorňuje na uplatnění náhrady škody za psychickou újmu. U R3 a R4 jde o služby Bílého kruhu bezpečí, intervenčních center nebo Probační a mediační služby. „*Máme také školení jako poradci pro pozůstalé zemřelých*“ (R4).

Otázky	Klíčové body	Podobnost odpovědí
TO13	Postup při sdělení tragické zprávy	R1 + R3, R1 + R2 + R3
TO14	Příprava na sdělení tragické zprávy	R2, R3, R4
TO15	Další pomoc pozůstalým	R1 + R4, R3 + R4

Tabulka č. 6: Podobnost odpovědí TO13 – TO15

Shrnutí VO IV.

Úkolem výzkumné otázky bylo zjistit, jak Policie ČR postupuje v případě pozůstalých osob. Získané informace se příliš nelišily. R1 a R3 si nejprve určí osobou, která tragickou zprávu oznámí. R1, R2 a R3 se ujistí o totožnosti jedince, aby nedošlo

k omylu, že zprávu předají cizí osobě. Dále požádají o vhodné místo, kde mohou tragickou zprávu sdělit. V případě R3 je zásadní jednat co nejrychleji a včas informaci pozůstalým oznámit. Důležitým krokem před kontaktováním pozůstalých osob je ověření informací o bydlišti a místech, na kterých by se osoby mohly nejčastěji zdržovat dle R2, R3 a R4. Pozůstalým jsou vždy nabídnuta další dvě setkání. Poté předávají kontakt na neziskové organizace nebo dlouhodobější psychologickou podporu.

5.4 Závěr výsledků výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je ze získaných informací odpovědět na otázku: *Jak funguje Policie ČR v případě obětí trestných činů?* Z uvedených odpovědí vyplývá, že respondenti postupují slušně, profesionálně a s respektem. Snaží se u obětí vzbudit pocit důvěry, aby mohli následně zjistit všechny podstatné informace o dané situaci. Ve dvou případech respondenti přizpůsobí své jednání tomu, jak budou oběti na sdělenou zprávu reagovat. Během komunikace s oběťmi nastávají i těžké okamžiky, se kterými je potřeba se vypořádat. Tři respondenti pokládají za obtížné udělat první krok a informaci „bez obalu“ sdělit. Setkávají se s mnoha otázkami, na které oběti chtějí znát odpověď. Nejenom rozmanitost pokládaných otázek může policistům dělat vrásky na čele, ale také různé druhy reakcí obětí. Policisté proto musí být připraveni na všechny možné situace. Často přicházejí do kontaktu s oběťmi dopravních nehod, pozůstalými, majetkových trestných činů a znásilnění.

U Policie ČR funguje služba krizové intervence, která je přímo určená obětem trestných činů. Zajímavým zjištěním je, že dva respondenti, ačkoliv nejsou krizovými interventy mají velmi dobré povědomí o této službě. Přijdou-li do kontaktu s obětí, snaží se ji předat informaci o této službě, kterou Policie ČR nabízí. Dále bylo zjištěno, že se zvláště zranitelnými oběťmi sepisují policisté formulář Bílého kruhu bezpečí. Po službě krizové intervence je oběť Bílým kruhem bezpečí kontaktována, zda potřebuje poskytnout další pomoc. V případě pozůstalých osob bylo z odpovědí respondentů zjištěno, že prvním krokem je ověření totožnosti. Ve třech případech se snaží jít k pozůstalým s maximální péčí a úctou. Požádají o klidné místo, kde se osoba cítí nejlépe a následně tragickou zprávu sdělí.

Výsledky výzkumného šetření nelze zohlednit na širší skupinu policistů, neboť jde o malý počet respondentů. Dotázaní respondenti se k obětem trestných činů snaží přistupovat individuálně a na základě získaných zkušeností.

Závěr

Bakalářská práce pojednává o podmínkách a přístupu ze strany Policie České republiky k obětem trestných činů. V prvních dvou kapitolách teoretické části je uvedena forenzní psychologie a kriminologie. Třetí kapitola charakterizuje nezbytné pojmy viktimologie, viktimnost a viktimizace, které jsou důležité pro objasnění problematiky. Uvádí, kdo je obětí trestného činu z kriminologického a trestněprávního hlediska. Součástí práce je stručná historie a vývoj viktimologie a typologie obětí. Dále popisuje, jaký může mít trestný čin dopad na oběť a jakým způsobem je možné vzniklou újmu prožívat. V rámci třetí kapitoly vysvětlují, v jakém případě vzniká posttraumatická stresová porucha a co zahrnuje viktimologická prevence. Čtvrtá kapitola se zabývá prací Policie České republiky a jejího přístupu k obětem. Konec teoretické části se věnuje jednotlivým druhům pomoci, které policisté mohou poskytnout.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak policisté pracují v rámci obětí trestných činů a jakým způsobem s nimi komunikují. Dále jak umí s oběťmi navazovat kontakt a co je dle policistů při tomto kontaktu nejobtížnější. Výzkumným šetřením je přiblíženo, jak službu krizové intervence policisté vnímají a v čem vidí její smysl. Není opomenuto ani sdělování tragické zprávy v souvislosti s pozůstalými osobami. Výsledky byly získány prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se čtyřmi respondenty. Základní informace o respondentech uvádí tabulka č. 2. Tazatelskými otázkami jsou zjištěny potřebné informace k zodpovězení hlavní výzkumné otázky: „*Jak Policie ČR funguje v případě obětí trestných činů?*“.

Z výzkumného šetření vyplývá, že pracovní nasazení policistů v případě obětí trestných činů je na dobré úrovni. Snaží se k obětem přistupovat s maximální péčí, respektem a dostatečnou dávkou empatie. Jednání přizpůsobují potřebám obětí. Cíl byl tedy splněn. Jediný problém spatřuji v prvním kroku, kdy mají policisté sdělit informace (např. tragickou zprávu), což dle získaných výsledků dělalo respondentům potíže. V případě dotazování na službu krizové intervence jsem dospěla k zajímavému zjištění v případě dvou tázaných respondentů. Přestože o krizovou intervenci nevykonávají, jsou o službě velmi dobře informováni a snaží se s ní spolupracovat.

Výsledky šetření jsou omezené v tom, že šlo o malý počet dotazovaných respondentů. Nelze brát proto v úvahu to, že tento přístup je k obětem trestných činů uplatňován v každém případě. Byla bych ráda, kdyby toto téma oslovilo někoho dalšího, kdo by provedl obsáhlejší výzkumné šetření, neboť si myslím, že v jednání s takto ohroženou skupinou je vždy co zlepšovat.

Seznam použitých zdrojů:

BAŠTECKÁ, Bohumila. Reakce a interakce v souvislostech onemocnění. In: BAŠTECKÁ, B., J MACH a kol. *Klinická psychologie*. Praha: Portál, 2015. s. 574-616 ISBN 978-80-262-0617-0.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion s. r. o., 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 309 s. ISBN 80-86898-73-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Mnohočetné oběti. In: ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 63–69. ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologická intervence. In: ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 130–139. ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologie oběti. In: ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 11–50. ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. 160 s. ISBN 978-80-262-0582-1.

DURDÍK, T a kol. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář*. Praha: WoltersKluwer, 2018. 435 s. ISBN 978-80-7598-109-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

GŘIVNA, Tomáš a kol. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2016. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 288 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. 319 s. ISBN 978-80-7502-016-1.

KAISER, Günther. *Kriminologie: Úvod do základů*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 1994. 268 s. ISBN 80-7179-002-8.

KUCHTA, Josef a kol. *Kriminologie: I. část*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 131 s. ISBN 80-210-2204-3.

MARTIKNOVÁ, Milada. Oběti kriminality zaevidované v policejní statistice v roce 2015 v ČR. In: DIBLÍKOVÁ, S. a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2015*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. s. 81–98. ISBN 978-80-7338-162-2.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. 296 s. ISBN 978-80-247-4580-0.

MUSIL, Jan. Oběť trestného činu. In: NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. s. 139–169. ISBN 80-7357-026-2.

MUSIL, J., Z. KONRÁD a J. SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004a. 582 s. ISBN 80-7179-878-9.

NETÍK, K., D. NETÍKOVÁ a S. HÁJEK. *Psychologie v právu: Úvod do forenzní psychologie*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 1997. 140 s. ISBN 80-7179-177-6.

NOVOTNÝ a kol. Prevence kriminality. In: NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. s. 170-202. ISBN 80-7357-026-2.

NOVOTNÝ, O., J. ZAPLETAL. Pojem, předmět a úkoly kriminologie. In: NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie. 2.*, přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. s. 15–43. ISBN 80-7357-026-2.

RASZKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ Stanislava. *Kapitoly z penologie I: Vězeňství. 2.*, roz. a aktualiz. vyd. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. 146 s. ISBN 978-80-7435-716-9.

SVATOŠ, Roman. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola Evropských a regionálních studií, 2009. 118 s. ISBN 978-80-86708-81-2.

SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.

ŠKODA, J., F. VAVERA a R. ŠMERDA. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 397 s. ISBN 978-80-7380-160-1.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Pozůstalí. In: ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 70–84. ISBN 978-80-247-2014-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Krizová intervence. In: ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017. s. 42–51. ISBN 978-80-247-5327-0.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Pracovník krizové intervence. In: ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017. s. 119–131. ISBN 978-80-247-5327-0.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010. 214 s. ISBN 978-80-247-2982-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. 5 vyd.* Praha: Portál, 2012. 870 s. ISBN 978-80-262-0225-7.

VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 636 s. ISBN 978-80-7400-429-2.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. 442 s. ISBN 978-80-7400-142-0.

VELIKOVSKÁ, Marina. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada, 2016. 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8.

VODÁČKOVÁ, Daniela. Krizová intervence. In: VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. s. 59-73. ISBN 80-7178-696-9.

VOSKA Vladimír a BOROVSANÁ Michaela. Systém pomoci obětem trestné činnosti a mimořádných událostí – Policie ČR. In: JELÍNEK, J. a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. s. 124–129. ISBN 978-80-87576-39-7.

VYMĚTAL, Š. a kol. *Možnosti psychologické podpory v Policii ČR*. Praha: THEMIS, nakladatelství Tiskárny Ministerstva vnitra, 2010. 79 s. ISBN 978-80-7312-065-8.

ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 251 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

Internetové zdroje:

HOLUBOVÁ Věra a Radomír ŠČUREK. Rizika poškozující zdraví policistů v souvislosti s výkonem jejich služby a návrh některých opatření na zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví policistů při výkonu služby. *BOZPinfo* [online]. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2002–2019, ISSN 1801–0334 [cit. 2019–02–12]. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/rizika-poskozujici-zdravi-policiistu-v-souvislosti-s-vykonem-jejich-sluzby-navrh-nekterych-opatreni>

Informace pro oběti trestných činů. Pomoc obětem TČ. Prevence. *Policie.cz* [online]. © 2019 [cit. 2019–04–23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/informace-pro-obeti-trestnych-cinu.aspx>

O jaké formy odborné pomoci můžete žádat. Pomoc obětem TČ. Prevence. *Policie.cz* [online]. © 2019 [cit. 2019–02–13]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-pomoc-obetem-trestnych-cinu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. © 2010–2019 [cit. 2019–04–14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-209>

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. *Zákony pro lidi* [online]. © 2010–2019 [cit. 2019–04–13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273?text=z%C3%A1kon+o+policii>

Zákon č. 45/2013 Sb., o Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). *Zákony pro lidi* [online]. © 2010–2019 [cit. 2019–04–13]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>

ŽÁRSKÁ, L. Interní akty řízení. Zveřejněné informace 2016. Vyžádané informace. Informační servis. *Policie.cz* [online]. © 2019 [cit. 2019–02–13]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/interni-akty-rizeni-664537.aspx>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: schéma výzkumných otázek

Tabulka č. 2: Základní informace o respondentech

Tabulka č. 3: Podobnost odpovědí TO1 – TO4

Tabulka č. 4: Podobnost odpovědí TO5 – TO6

Tabulka č. 5: Podobnost odpovědí TO9 – TO12

Tabulka č. 6: Podobnost odpovědí TO13 – TO15

Seznam příloh

Příloha A: rozhovor

Příloha A

V příloze A je uvedený přepis rozhovoru s respondentem č. 1

1. Co je důležité při prvním kontaktu s obětí trestného činu?

Jako první je nejdůležitější ztotožnit, abychom věděli, zda se jedná o správnou osobu. Dále se snažit tuto osobu dostat do prostředí, které jí je známo nebo do místa kde je klid, aby měla možnost se soustředit, nebo alespoň věnovat více pozornosti nám a našim otázkám. Umožnit jí, aby se např. posadila, napila a následně se přecházelo k tomu co se stalo. Důležité je dostat osobu do klidného zázemí. Celkově je při prvním kontaktu důležité reagovat rychle a pružně.

2. Jakým způsobem s oběťmi jednáte?

Řídíme se postupy. Procházíme školením, kde se na tyto situace připravujeme a následně aplikujeme v praxi. Dále to jsou individuální zkušenosti, které si předáváme s kolegy mezi sebou. Odlišně se jedná v případech, kdy jde o náhlou událost a osoby jsou např. na místě nehody. Jinak se přizpůsobuje jednání k člověku, ke kterému se jede oznámit tragická zpráva z místa nehody. Když je doma. K těmto situacím se přistupuje jinak, podle toho, k jakému případu se vyjíždí.

3. Co je podle vás při tomto kontaktu nejtěžší?

Nejtěžší je udělat první krok a sdělit informaci o tom, co se stalo. Snažíme se nechodit kolem horké kaše, protože to člověku přidělavá ještě více nejistoty. Základem je dostat člověka do klidného prostředí a posadit ho. Informaci musíme sdělit co nejdříve.

4. Na co se vás oběti nejčastěji ptají?

První otázkou je od obětí pozůstalých „Co se stalo?“. Důležité je co nejmírnějším způsobem to oznámit a nevyhýbat se odpovědi. Dále se hodně ptají (např. v případě sebevraždy manžela) „Co budu dělat do budoucna? Co se bude dít?“ Dále v případě úmrtí se ptají „Co s tělem? Kde je tělo?“ Lidé se v podstatě ptají na cokoliv, podle toho, co se jim odehrává v hlavě. Také často když se nacházejí v místě tak se ptají, „jestli tělo mohou vidět“. Mělo by se umožňovat. Když na tom člověk trvá, upozorňujeme ho, v jakém je oběť stavu. Například že to není hezký pohled apod. V případě úmrtí novorozence se matce umožní rozloučit pro uklidnění situace. V případě pohlaví, když chtějí nahlídnou na oběť, tak častěji nahlíží muži. V případě rozrušení chtějí oběť za každou cenu vidět. V tomto případě se jim to musí zamezit.

5. Jaké jsou vaše zkušenosti s oběťmi trestných činů?

Nějaké zkušenosti jsem nabral. Krizovou intervenci dělám od roku 2015, takže jsem na několika intervencích byl. Je nás odpovídající počet na to, aby to člověk nedělal pořád každá týden, protože je to psychicky náročné člověka poslouchat třeba 3 hodiny. Zažil jsem několik nepříjemných věcí. Například oznámení sebevraždy mladé dívky matce. Byl veliký problém to vysvětlit a setkal jsem se tím, že odmítala uvěřit situaci a bylo těžké jí to vysvětlit. Nejtěžší je jednat s oběťmi pozůstalých dětí. Mám ale i dobré zkušenosti. Například při intervenci rodina spolupracovala. Dostali jsem i děkovný dopis za poskytnuté služby a přístup Policie. Většinou se zajímají o to, co a jak bude. V některých případech, když jsou jedinci sami bez rodiny tak chtějí dlouhodobý kontakt. V tom případě se pak předávají psychologům na dlouhodobou psychologickou péči.

6. Co vnímáte jako problematické při jednání s obětí?

Když jsou příliš zahlceni emocemi. Nechtějí celé situaci uvěřit a jsou přesvědčeni že zrovna jim se nic takového nemohlo stát. Dále když osoby nereagují, nechtějí s námi mluvit, nebo nás ani nechtějí pustit dovnitř. Nechává se jim doma kontakt pro případ, že by chtěli pomoc později. Když chtějí být sami, nenechávat je a předat je aspoň někomu z rodiny nebo blízkých přátel.

7. Měníte svůj přístup při jednání, pokud zjistíte, že jde o zvlášť zranitelnou oběť?

Přístup se mění například při znásilnění, kdy nevyjíždím k případu já, ale kolegyně. Vždy by se mělo jít s maximální péčí k jedinci. Jednat s nimi podle okolností. Přístup v případě dětí nebo seniorů by měl být stejný. Pouze volit mírnějšího postupu sdělení.

8. S oběťmi, jakých trestných činů se nejčastěji setkáváte?

Nejčastěji s oběťmi dopravních nehod. Dále s pozůstalými po dopravních nehodách, sebevraždách, náhlých úmrtí a znásilnění.

9. Jak byste vysvětlili pojem krizové intervence?

Jedná se o službu, kterou zřídila Policie České republiky. Je primárně určená pro lidi, kteří byli obětí nějakého neštěstí nebo trestného činu. Je to psychologická podpora pro oběti trestných činů nebo neštěstí různého charakteru například sebevražda, dopravní nehoda nebo náhlé úmrtí.

10. Máte povědomí o krizové intervenci?

Ano mám, sám jsem krizovým interventem a poskytuji pomoc obětem a pozůstalým.

11. K čemu je podle vás krizová intervence dobrá?

Aby jim byla poskytnuta péče ze strany policie, nad rámec běžného vyšetřování události. To znamená, aby pro oběti byl někdo, kdo se jim věnuje, je na to vyškolený a má na to čas se tomu věnovat. Dříve krizová intervence nebyla a byli jsme s tím seznámeni pouze ve škole. Dnes se na krizovou intervenci klade větší důraz a Policie ČR v tomto ohledu udělala obrovský kus práce.

12. Ptají se vás oběti, zda jim poskytnete službu krizového intervenanta, policejního psychologa nebo jim pomoc nabízíte?

Předáváme jim kontakt, na koho se obrátit, když nechtějí pomoc hned. Potřebují čas na to, aby se s tím sami srovnali. Otázky mohou mít až postupem času. Stává se i, že se ptají, na koho se mají obrátit.

13. Jak postupujete při sdělování tragické zprávy?

Dohodnout se s kolegou a určit kdo nepříjemnou zprávu sdělí. Může to být i na základě toho, kdo je zkušenější. Posadit člověka do klidu a zjistit si totožnost. Být dostatečně empatický, umět naslouchat a zároveň je i podpořit. Nebýt otrávený z toho že tam člověk musí být. Na cokoliv se vás lidé zeptají, tak bychom měli nějakým způsobem odpovědět.

14. Připravujete se nějak na toto oznámení?

Ano, samozřejmě že připravujeme. Já začínám například úvodní větou „Bohužel vám musíme sdělit nepříjemnou informaci... “. Musíme si zjistit, jestli je to ten člověk, kterému mají zprávu říct. Identifikovat člověka.

15. Jakou další pomoc nabízíte pozůstalým osobám?

Za krizovou intervencí jim dále nabízíme, že nás v případě další potřeby mohou kontaktovat, když by se chtěli zeptat na nějaké doplňující informace. Nebo je můžeme znovu vyslechnout, i kdybych měli probírat to samé, ale jedná pouze o jednu nebo dvě schůzky. Pak je odkazujeme na psychologickou pomoc nebo dalším odborníkům.